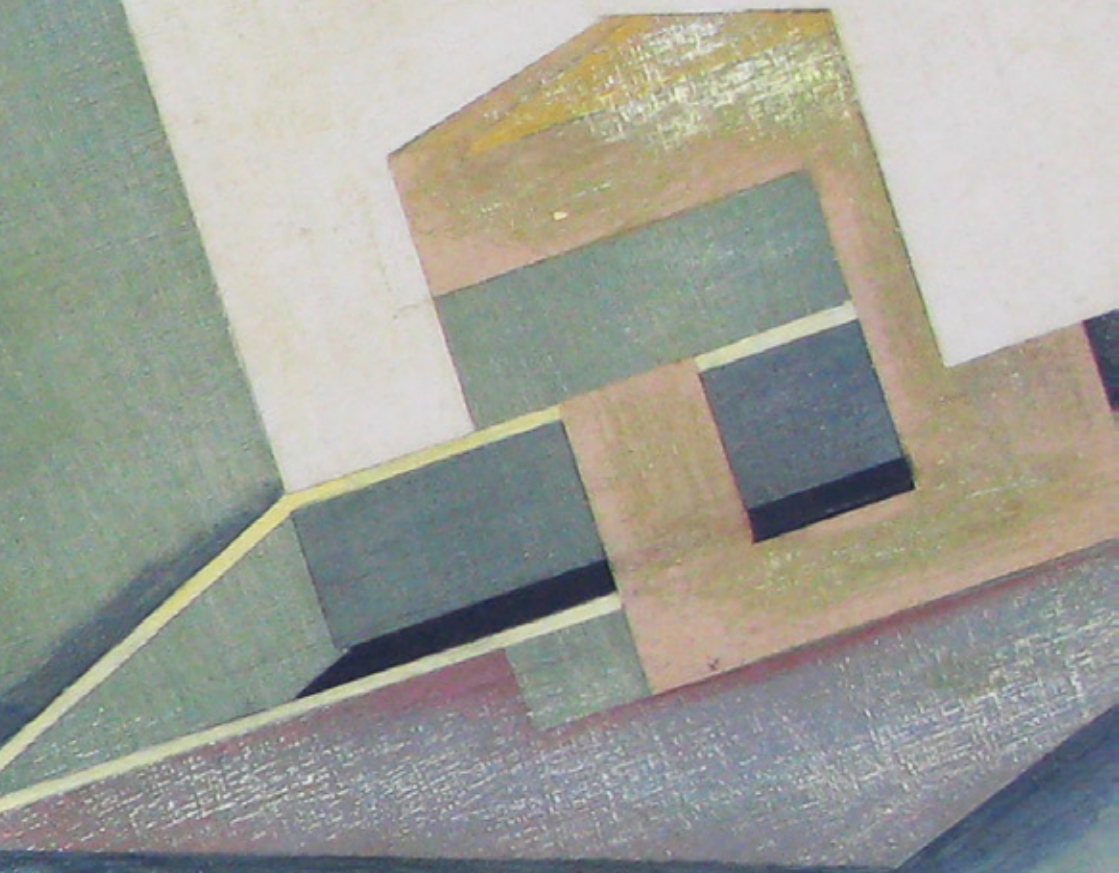

ap̄Θkrif

apokrif

„Veszélyben a haza”

Irodalmi folyóirat

megjelenik negyedévente

VI. évfolyam, 3. szám
2013. ősz

Főszerkesztő

Nyerges Gábor Ádám *(vers)*

Főszerkesztő-helyettes

Tarcsay Zoltán

Szerkesztők

Torma Mária *(próza)*
Reichert Gábor *(kritika)*
Erdei Tamás *(kép)*
veress dani *(kép)*
Sós Dóra *(Apokrif Online)*

Spiritus rector

Fráter Zoltán

•

Munkatársak

Gál Soma *(szerkesztőségi asszisztens/pr)*
Radnóty Zoltán *(tördelés/design)*
Evellei Kata *(szöveggondozás)*

Szerkesztőség

1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1
Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473
apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó

Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda

Robinco Kft.
Felelős vezető: Kecskeméthy Péter

Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Copyright © 2013 Az Apokrif 2013/3. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 350 Ft

ISSN 2060-3207

Szépirodalom

Áfra János <i>Az alvó kert</i>	7
Szöllősi Barnabás <i>A negyedik</i>	8
Juhász Tibor <i>Az énekesnő, Ez nem az a környék, Miféle, Mennyei Megtévesztés</i>	12
Benedek Szabolcs <i>Focialista forradalom</i>	17
Nyirán Ferenc <i>Apróságok kicsiny tárháza (17., 24.)</i>	27
Bíró Balázs <i>Tájkép nővel, Anyám növényei, 8x8</i>	30
Pál Dániel Levente <i>Egy sziget esendősége</i>	33
Sós Dóra <i>Ígön szerelmes jányok és ígön rendös embörök</i>	35
Mizsur Dániel <i>Emlék, Akvarell I., Akvarell II.</i>	44
Garaczi László <i>A favágók vonulása, Kísértő szavak, Fogadás a városházán</i>	46
Gál Soma <i>Szentély</i>	48

Látószög

Murzsa Tímea • Shit happens <i>(Gál Soma Szentély című novellájáról)</i>	53
--	----

veress dani • <i>Árkádia utolsó sajkása</i> (<i>Nádas Alexandra festményeiről</i>)	56
--	----

Látótávolság

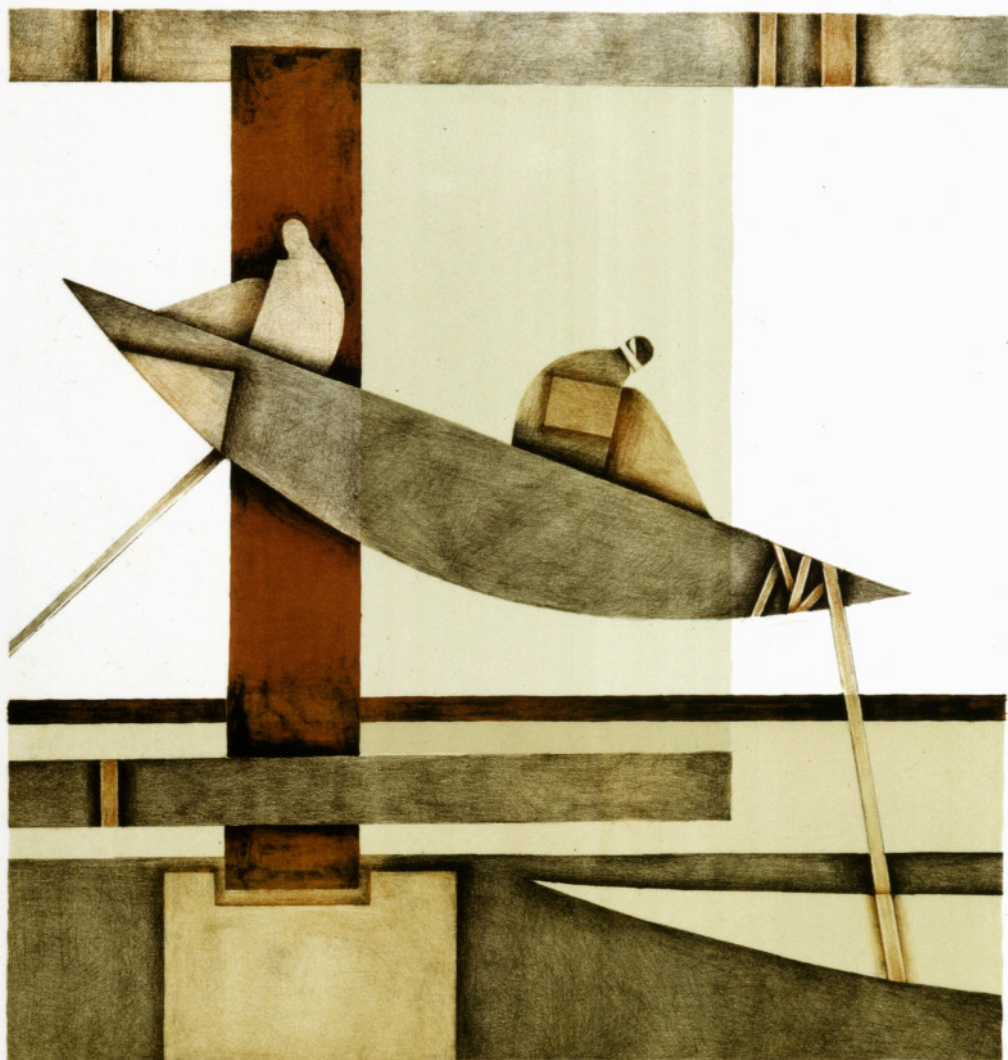
Nyéki Gábor • <i>Biomassza</i> (<i>Bartók Imre: A patkány éve</i>)	59
Páji Gréta • <i>Örökzöld magányok</i> (<i>Pál Dániel Levente: Hogy élünk, nem hiába</i>)	64
Bedi Kata • <i>Lírára hangszerelve</i> (<i>Szil Ágnes: Tangram</i>)	68
Szendi Nóra • <i>Jelenések könyve</i> (<i>Kubiszyn Viktor: Foglaltház</i>)	71

Illusztrációk

*E számunkat Nádas Alexandra festményei és litográfiái
illusztrálják.*

Borító

Nádas Alexandra *Úszó fürdőházak* című festményének
felhasználásával
(2009, vegyes technika, fatábla, 35 × 70 cm)

Nadas Alexandra
színes litográfia
43 x 41 cm
színes litográfia, papír, 43 x 41 cm

Nádas Alexandra: *Kikötés*, 2003
színes litográfia, papír, 43 × 41 cm

Az alvó kert

Minden omlás a vakító fényt idézi,
ami kiszakadt a tekintetekből, és megtört ezerszer
a víz felszínén. Sziklákat morzsol a mélybe
az ég hallgatása – évmilliónyi pillanattal repedeztek szét,
majd roskadtak az elszáradt szirtek az óceánba,
mint emberi üvöltések nyílttengeri hónapok után,
a vízözönt követve. A tajtékából tetemek tűnnek fel,
puffadt állatok és emberek képeznek mintázatot a kék alapon,
a hullámok morajlása elsüllyedt történeteket mesél –
törött végtagok és hajótestek furfangos betűivel.
De a szilánkok fölött, az első földközeli köd párájában,
hosszú sodródás után nyugalmat talál egy zsáknyi érzelem –
egy sebzett arcú lány, aki néhány nap múlva
fényjelekkel lépre csalja erős csónakod.

Kikötsz, és máris éhezi az érintésed. Hamar elfogadod,
hogy ti vagytok az egyetlenek, mellkasodhoz feszül,
te hagyod, s ő magába enged. A hajlatok felfedezése
után pedig zsákod magvai szétperegnek az alvó kertben,
betöltik a földeket, és már forrong feletted az égbolt.
Izzadt végtagjaidon még tisztábban ragyog a Nap,
majd hirtelen eltűnik. Az első vihar felsokszorozza
forró földetekben a még felfedezetlen vágyakat,
melyek majd lassan életet építenek maguk köré.
Ettől fogva a megszületők a fény irányába törekszenek,
közös emlékeket feledve taposnak porzó testeken.
Most már más irányba görbülnek az emberi háta,
mint zsákok egy eltévedt csónak két végében.
Ez hát a kezdete és a vége minden dolognak.

A negyedik

„Ennyi idősen én ugyanilyen voltam” – mondja, mikor már a küszöbön állok indulásra készen, és arra gondol, hogy kisgyerekeknek milyen játékos, bújós voltam, hogy óvodás koromban még naphosszat hemperegtünk a nagyszoba vörös mintás szőnyegén, ő csiklandozott, én meg nevettem, de ma már csak állunk egymással szemben, én a bejárati ajtóban, fehér cipőmon a sárfoltokat vizsgálva, ő pedig éppen annak a nappalinak a küszöbén, bajsa alól lassan szívárogo a cigarettafüst, s mintha nem értené, miért utasítom vissza a pusztit.

„Az ilyen ne vezessen” – üvölti a kocsiban, és a hátsó ülésről tisztán látom, ahogy bal kézzel a dudára tenyerel, csak négy ujjhegyével érinti a kormánykereket, a motort a végletekig túlpörgeti, centikre megközelíti az előttünk haladó autó lökhárítóját, s mi anyámmal egyszerre nyúlunk az ablak felletti kapaszkodókhoz; ő szabad kezével feljebb vált, hirtelen a kormányhoz kap, és immár két kézzel rántja jobbra, majd miután megelőzte a fekete Hondát, a visszapillantóban hátranéz, én pedig két zöld íriszének tükörképét látva jövök rá, hogy évek óta nem néztem a szemébe.

„Szia” – köszön már másodszor, holott én voltam az, aki hazaérvén elsőnek szólalt meg, ő csak percekkel később viszonzta a köszöntést a konyhából kiáltva, majd kijött, megállt a fogas mellett, s most mereven bámulja, ahogy piros sálamat letekerem nyakamról, bőrkabátomat vállfára akasztom; egyre figyel, mintha sose látott volna még ilyen helyzetben, sőt, mintha soha többé nem is láthatna már így, én pedig nem nézek rá, mert anélkül is tudom, hogy a barna kockás mamuszában van, meg abban a sárgára izzadt atlétatrikójában, az orra hegyére csúszott olvasószemüvegével; s mivel nem veszi észre, hogy nincs mit mondanom vagy kérdeznem, magától kezd beszélni.

„Én azt hiszem, hogy csak egy barátnő hiányzik neked” – fejt ki véleményét helyzetemről, nagy mozdulatokat téve, kezében az égő cigarettával, s nem úgy tűnik, mint aki értékelni tudja aényt, hogy így éjfél körül nagy vallomást préseltem ki magamból, négy és fél év után először sírtam el magam előtte, s más megoldás nem lévén, egy már sokadszor használt papírzsebkendőbe fújom az orromat válaszáds helyett; mert hogyan is mondhatnám el neki, hogy nekem nem csak egy barátnő hiányzik, hanem én baszni akarok, engem nem érdekel a szeretet, engem az érdekel, ő miként kente a falhoz azt a nőt, akinek a hangját öt évesen többször hallottam a telefonban, mint az anyámét; mert engem az érdekel, mit suttog egy férfi a kurvája fülébe, mikor az izzadságtól gyöngyöző herezacskója a nő seggén csattog, ha nem azt, hogy szeretlek.

„Persze egyáltalán nem baj, ha néha iszol” – filozofál nagykorúságom napján egy pohárral játszva, és én csak hálás lehetek, hogy az üvegfalon lötybölődő vörösbort nézi, és nem engem vagy anyámat, aki ölébe vont két húsos, tömzsi kezét tördeli; mert ha nem magukkal vagy egymás elviselhetlenségével lennének elfoglalva, talán észrevennék, hogy már a negyedik pálinkát döntöm magamba, mire a nagymonológ végére ér.

„Tudod, mi is többször elválhattunk volna” – közli egy reggeli alatt, mikor anyám vidéken van dolgozni, és sörhasát az asztallaphoz nyomja, nyakát behúzza, tokját rezgetve nyammogja a rántottát, s még azelőtt rágyújt, hogy én befejezném nem csak a paradicsomszeletek elrágását, vagy a tojáshéjtörmelék kitúrását a masszából, hanem akár a szakítás elkezdett történetét is, de amint bajsza nikotinfoltjához emeli a nap első szálát, már lemondok az egészről, inkább leeszem szürke pizsamanadrágomat, és amíg a fürdőben tisztogatom, arra gondolok, hogy talán jobb is lett volna, ha valóban elválnak.

„Mert én rossz apa vagyok” – bukik ki belőle, hangja elcsuklik, s erre már kénytelen vagyok ránézni, látni, ahogy

Nádas Alexandra: *Éjszakai fürdőház*, 2012
vegyes technika, 35 × 35 cm

az ágyamon ülve megsárgult körmeivel flanelinge szegését kaparja, ahogy nagyot sóhajtva hátradönti fejét, hogy könnyei ne folyjanak végig arcán, és később ne száradjanak rá bajszára, fehér, sós pacákat hagyva maguk után; látnom kell, hogy most ő az, aki nem tud rám nézni, hogy most először rajtam minden felelősség, nekem kell eldönteni, hogy mellé huppanok-e az ágyra, férfiasan átkarolom, megszorítom a vállát, vagy mint őszinte fiú, az ölébe hajtom a fejemet, s könnyesre áztatom bézs kordnadrágját; most először fel kell fognom, mennyi múlik azon, hogy csak magamban gondolom, vagy hangosan ki is mondom: nem azért, hanem mert nem szeretnék, ha nem lennél az apám.

Az énekesnő

Azt a régi ismerősöd,
aki egy este énekesnői
karrierről álmodozott neked
a Lázár parkban,
három év után látod
újra egy újságosbódé
kirakatában.

A susogások alatti láz,
hogy a hang legyen
az arc és ne fordítva,
hogy a legjobb egy musical
lenne, mert ott a kettő együtt
van, úgy látszik, tovább
emelkedett, és egy meglehetősen
forrónak tetsző női
formában öltött testet.

Harmadmagaddal együtt
bámulod, ahogy a betegvörös
fehérneműk még feljebb tolják
alakját, ahogy szemeiben
nélkületek van a vágy,
és hogy úgy tartja a száját,
mintha énekelne.

Ez nem az a környék

Mit tudom én, ez is egy törvény.
Annak, aki egy pékségben árul
minden nap a minimálbérnél
az ingyen reggelikkel többért,
mást nem lehet mondani.
Egyszer lent, máskor meg valahol
máshol, mint most, az Erzsébet híd
korlátjának dőlve.

Ez is csak szerencse kérdése,
nyújtottam felé a flakont.
Savanykás házi bor volt,
nem is túl tiszta, bár ez,
ebben a tanácstalan éjszakában,
amúgy sem látszódott.

Pár óra múlva kezdett, ha így megy be,
valószínűleg nem talál másikat.
Egy tűzoltó húzott el alattunk,
szirénájával be-beborítva minket is.
Biztos unatkozó tűzoltók szórakoznak,
mondta, ez nem az a környék.
És különben is, innen látnánk a tüzet.

Nádas Alexandra: *Fürdőház miszlai homlokzattal*, 2011
vegyes technika, fatábla, 50 × 50 cm (© MiszlaArt)

Miféle

Unicumot szorongatott
mosolyogva és kérdezte
miféle élet ez
melyben méreg keveredik
a boldogsággal
és gyomrot fakaszt
szemek helyett a szorongás

Ez nem lehet értelem
e keserű szédülésben
asztalra ágyra társra
lelni és összerogyva
bízni magunk egy másfajta
súlyokhoz szokott tartásra

Majd én hazaviszlek
mondtam mert nem
tudtam mást mondani
de mikor már nem bírtam
tovább tartani akkor
megfogadtam
én nem leszek
senkinek a társa

Mennyei Megtévesztés

A váróterem egy telikarcolt padján ült, és ráncos hallgatóságának beszélt Krisztusról meg értékekről. Hogy a legmocskosabb munkásoktól is lehet tanulni, a hithez szükséges kitartást például, amit egy nehéz világ hétköznapijaiban tanúsítanak.

Két festékes ruhájú férfi lépett be, vele szemben foglaltak helyet, a rendszert és egyik ismerősüket szidták. Ahogy megvetően elfordult tőlük, elképzeltem: ők ketten a Mennyei Megtévesztés dolgozói, hogy miatta jöttek, személyesen neki kurvázzák az Istent, de úgy tesznek, mintha nem érdekelné őket a környezetük, különösen az ő jelenléte.

Egy monoton női hang mondta be a buszindulásokat, együtt álltak fel a civilekkel, és szitkozódva indultak jelentést tenni, indultak a fél heteshez.

Focialista forradalom

(regényrészlet)

Egy idő után belefáradt a föl-alá mászkálásba. A falat se volt értelme többet tapogatni. Úgyse talál rajta semmit. Odament a vaságyhoz, és lefeküdt. Volt valami pokrócféle rajta, kettő is, az egyiket maga alá rakta, a másikba beletakarózott. Nem mintha fázott volna.

A csap rendületlenül csöpögött.

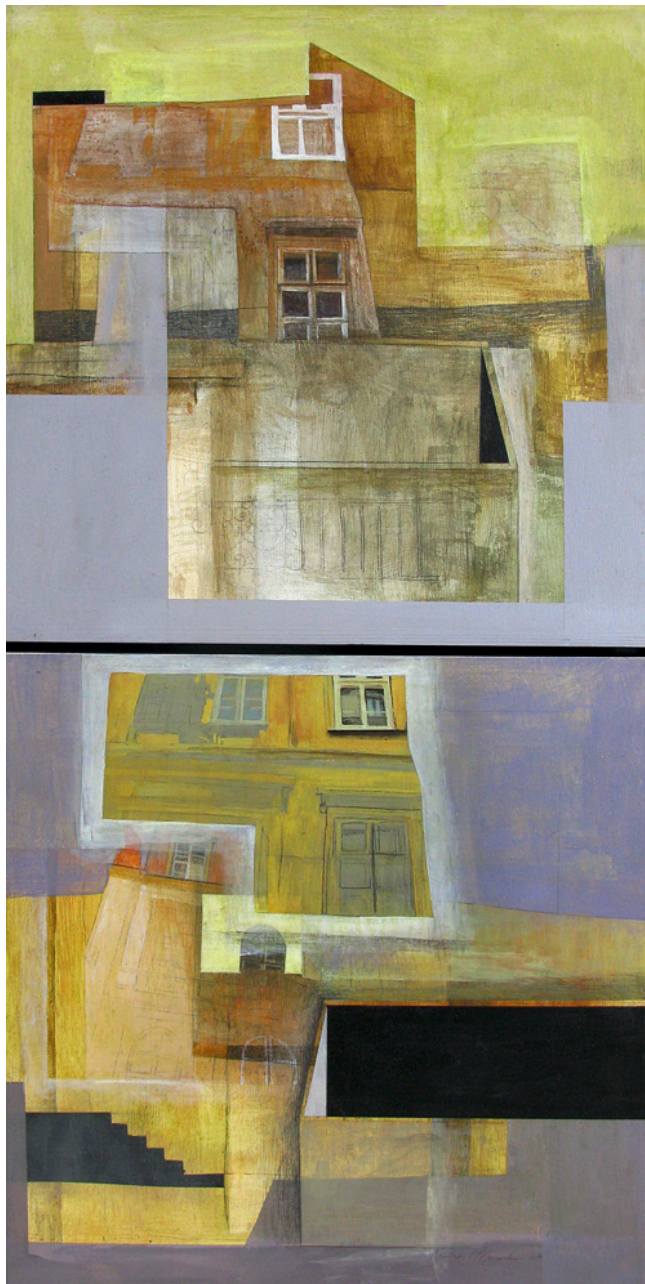
Egyszer ordított is miatta. Eljutott addig a pontig, amikor úgy érezte, ez végképp elviselhetetlen, ebbe bele fog őrülni. A hang a dobhártyáján keresztül behatolt a testébe. Onnantól kezdve a szíve a vízcseppek ütemére vert. Az izmai akaratlanul is összerándultak. A feje teljesen kiürült, képtelen volt akár egyetlen gondolatra is. A vízcöpögés az egész lényét betöltötte. Képtelen volt nem odafigyelni rá, elszakadni tőle. A vízcseppek már nem a bádagon doboltak, hanem őrajta, benne. Belefurakodtak, és átvették az uralmat a teste, a gondolatai felett.

A hajába túrt, és beleüvöltött a vaksötétbe.

Mint a ketrecbe zárt oroszlán. A füzetes regények ilyenek írják le a cellájában raboskodó szerencsétleneket. Nyilván azért, mert azok is ugyanígy üvöltenek.

Természetesen tudta, milyen egy oroszlán. Nem csak onnét, hogy a füzetes regények mellett gyerekkorában gyakran forgatta az Afrikát megjárt vadászírók elbeszéléseit is. Rinaldo Rinaldini kalandjai mellé olykor egy kis Kittenberger Kálmánt vagy Széchenyi Zsigmondot is olvasott. Ha az apja intelmei ellenére időnként mégis elvágott Budapestről, akkor egyenest a dzsungelekbe képzelte magát.

Az olvasás szeretetét az anyjától örökölte. Az anyjának sok könyve volt. Egy időben azt mondogatta, hogy ha megtehetné volna, továbbtanult volna. A tanárok dicsérték

Nádas Alexandra: *Budapesti séták V.*, 2010
vegyes technika, fatábla, 70 × 35 cm

az eszét. Az iskolában szorgalmas volt, és gyakran kitűnő. Mégse tanulhatott tovább. Akkoriban – mondta – az még úri kiváltságnak számított. És ők nem voltak urak. Mehetett cseleddlánynak, szolgálni az úri kisasszonyokat.

Viszont voltak könyvei. Nem csak a gyerekkorából, hanem vett is időnként újakat. Ekkor adta Robi kezébe a vadászírókat. „Olvassál ilyeneket, tudd meg, milyen a világ, mi minden van benne.” Ő pedig néhány oldal után rögvest Kelet-Afrika vadonjaiban találta magát.

De az állatkertben is látott oroszlánt. Lusta, tohonya állatok voltak. Állandóan aludtak. Mesélték, hogy amikor az ostrom alatt lebombázták az állatkertet, a vadállatok egy része elszabadult. Némelyik a városligeti fák között bolyongott, amíg bele nem pusztult a számára szokatlan hidegbe. Állítólag egy oroszlán beköltözött a földalatti alagútjába. Ott lakott heteken át, rémisztgette a környéken élőket, volt, akit megtámadott. Végül szovjet katonák lőtték le. Nehéz mindent elképzelni azokról a lustán hortyogó állatokról.

Ordított torkaszakadtából, ahogy csak tudott. Az ajtót is ütötte, csörögjön, zörögjön, nyomja el a vízcseppek iszonyatos robaját. Addig verte, amíg végképp belé nem sajdukt a keze.

Válasz nem érkezett. Az üvöltést elnyelte a ráboruló vak-sötét. Éppen úgy, ahogyan az oroszlánordítást nyeli el a szavannai éjszaka.

A víz egyre csak csöpögött. Mintha husáanggal ütötték volna a fejét.

Ahogy feküdt az ágyon, az jutott eszébe, hogy végtére jótéteményként is fölfoghatja. Ha nem lenne a csöpögés, nem csak vak lenne, hanem süket is. Állítólag a csöndbe is bele lehet örülni. Ezt is olvasta valahol. Ő még soha nem találkozott teljes csönddel. Budapesten ilyesmi nem létezik. Létezhetne, mondjuk itt, ha nem csöpögne a csap. De, hál' Istennek, csöpög. Ha már az egyik érzéke kiiktatódott, legalább egy másik működik.

Erre próbált gondolni.

Nagyon erősen koncentrált, hogy valamerre terelje a gondolatait. Az örületnek úgy lehet elejét venni, ha gondolkodunk. Kitalálunk egy történetet, átgondolunk régi dolgokat, elmondunk egy-egy verset, összerakunk idegen nyelven néhány mondatot. Így szokták csinálni a regényekben is.

Fömlált, elment a csaphoz. Már nem kellett se a kezével, se a lábával tapogatóznia. Miközben ide-oda vergődött a cella négy fala között, beléivódtak a távolságok. Hosszában öt lépés, széltében kettő és fél. E tekintetben igazán nem lehet panaszra oka. Kaphatott volna sokkal kisebbet is. Állítólag vannak cellák, amik olyan szűkek, hogy csak állni lehet bennük.

Belevizelt a mosdóba. Most már nem csak csöpögés volt, hanem erőteljes csobogás is. Ezen nevetni kezdett. Nem sokáig, mert a nevetés hamarosan zokogássá változott.

Amikor már megint az ágyon feküdt, észrevette, hogy éhes. Vajon hány óra lehet?

Bizonyára már jócskán benne vannak a napban. Ilyenkor a gyárban már túl szokott lenni a reggelin, de az is lehet, hogy az ebéden is. A többiek az étkezések közben mesélik el, hogy aznap reggel melyik nőt sikerült öltözés közben meglesniük. Régebben, mielőtt a Julival való dolog elkezdődött volna, ő is velük tartott. Némelyik nőt olyan sokszor látták mezetelenül, hogy talán a férjük se annyit odahaza. Már amelyiknek volt férje. Fiatal lányok is dolgoztak a gyárban. Őket is meg lehetett lesni. Állítólag hagyták magukat. Kizárt dolog, hogy ne tudódott volna ki, ne vették volna észre. Egyszer Bálint bácsi is rajtakapta őket. Egyáltalán nem látszott meglepettnek. Annyit mondott csupán, hogy „no”. Még egy kicsit el is mosolyodott. Aztán ott hagyta őket, rosszallás vagy szidás nélkül.

Szóval valószínűleg a nők is tisztában voltak vele, hogy nézik őket. Mégse takarták el magukat. Sőt még inkább illegetek-billegetek, kitarulkoztak. Megfeszítették az izmai-

kat, ringatták a csípőjüket, a műszakot követő zuhanyozás után direkt hosszasan törölgették a mellüket, a feneküket, a combjaik között.

Vajon a Lukács Katinak milyen pinája van?

Erre a gondolatra fölült az ágyon.

Valami zajt adott egész magasan, a feje fölött. Előbb hörögött, nyekergett, zörgött, akár egy olajozásért síró alkatrész a gépsoron. Utána zúgni kezdett. Nem sokkal később megérezte a rá áramló levegőt.

Meleg levegő volt, de legalább mozgott.

Ezek szerint van itt egy ventilátor.

Logikus, különben tényleg mindenki megfulladna. Márpedig nem az a cél. Akit halálra ítélnék is, azt se hagyják manapság a börtönben elevenen megrohadni. A hóhérnak is adni kell munkát.

A ventilátor egy időre elnyomta a vízcseppek dübörgését.

Jó volt hallani ezt a zsibbasztó zajt. Becsukta a szemét, hagyta, hadd ringassa el.

Egyszer csak az apja állt előtte.

Ismeretlen eredetű, enyhén feslett, helyenként foltozott bőrkabátot viselt, a karján piros-fehér karszalag, a vállán valami ócska puska, talán még az előző háborúból. A katonai egyenruhára emlékeztető sapka kissé félrecsúszott a fején, a kabát felül, a gallérjánál nem volt teljesen begombolva.

– Veszélyben a haza – jelentette ki harsány hangon. – Ilyenkor minden becsületes magyarnak fegyvert kell fognia!

– Mit parádézol te itt? Azt hiszed, cirkuszban vagy?

Ez az anyja volt. Eszerint ő is itt van valahol.

– Ez az utolsó lehetőség. – Az apja nem hagyta zavartatni magát. – Egyesek árulása és hitszegése a szakadék szélére sodorta az országot, vele együtt mindnyájunkat. Ha most nem fogunk össze, az ázsiai barbár hordák lerohannak bennünket, és örök időkre a rabjaik leszünk!

Nem kellett különösebben meglepődniük ezen. Idősebb Balla Róbert napok, vagy talán hónapok óta harci lázban

Nádas Alexandra: *Csónakház*, 2004
vegyes technika, fatábla, 60 × 70 cm

égett. Már korábban is figyelte a világháború eseményeit – Franciaország villámgyors német megszállását például minden idők legzseniálisabb katonai akciójának nevezte –, ám amióta a Magyar Királyi Honvédség egységei átkeltek a Kárpátokon, állandóan a rádió és az újságok hírein csüngött. A fia iskolai térképein követte a front változásait, és az is hamar nyilvánvalóvá vált számára, hogy amikor a katonai jelentések az arcvonal lerövidítéséről és az ellenségtől való rugalmas leszakadásról beszélnek, az voltaképpen súlyos vereségeket és fejvesztett menekülést jelent. Később a térképen az is egyre világosabban látszott, hogy hiába reménykednek egyesek abban, hogy ha a Harmadik Birodalom el is veszíti a háborút, az angolok és az amerikaiak partra szállnak Jugoszláviában, és akkor Magyarország még bejelentheti a fegyverszünetet, ez nem fog megvalósulni, mivel a Vörös Hadsereg és vele együtt a kommunizmus egyre közelebb ér a határokhoz. Ez esetben pedig egyetlen lehetőség maradt: az utolsó tőlényig, az utolsó csepp vérig harcolni a fenyegető keleti veszedelemmel.

– Nagypádat a kommunisták agyonverték 1919-ben – közölte a folyamatos, naprakész harci és helyzetjelentések nyomán rendre megszeppent fiával. – Nem követett el semmit, egyszerűen volt egy kis szatócsboltja, ahol nem volt hajlandó elfogadni az általuk nyomott, egyik oldalán teljesen üres, értéktelen pénzt. A Lenin-fiúk meghallották ezt, bementek az üzletbe, és addig ütötték puskatussal, amíg volt benne élet. Nagyanyád elájult közben, de én végignéztem az egészet.

– Ez még nem jelenti azt, hogy neked is most egyenruhában kell bohóckodnod – mondta Balláné. – Nem bírod már te az effélet erővel. Bízd rá azokra, akiknek ez a dolguk!

– Hogyne bírnám! – Balla arca szempillantás alatt paprikavörössé változott. – Ha rajtam múlik, már negyvenegyben bevonultam volna. Emlékszel? Az elsők között akartam lenni, akik fegyvert fognak a kommunisták ellen. A korom miatt elutasítottak, de ezt nem fogják még egyszer megtenni!

Nem is tették. Idősebb Balla Róbert azokban az őszi hetekben fegyverrel a vállán járőrözött az utcán. Egyre kevesebbet látták, néha aludni se járt haza. Hogy mit csinált, arról soha nem beszélt. Igaz, nem is kérdezték. Balláné esténként elébe tette a vacsorát, és egy idő után már amiatt se morgott, hogy amíg a férje a hazát védelmezi, neki kell helyette ellátnia a ház ügyeit.

Megkezdődött az ostrom, az oroszok egyre közeledtek, a peremvárosokat és a külső kerületeket már meg is szállták, amikor egy hosszabb távollét után egyszer csak megjelent a házban Balla, és mintha mi sem történt volna, újra átvette a házban az irányítást. Visszavette a házmesteri tiszttel együtt járó légóparancsnokságot, de ez mindössze annyiból állt, hogy mindenkit levezényelt a pincébe. A katonai sapka, a karszalag és az előző világháborúból való puska nem volt már nála. Nem mondta, hová tette, és azt se, hogy mit csinált velük. Se ő, se az anyja nem beszélt ezekről a dolgokról. Mintha nem is léteztek volna soha.

Leköltöztek a pincébe, és várták, hogy valaki rájuk törje az ajtót. Föltehetően az oroszok. Akik meg is érkeztek hamarosan. Összeszedték az órákat és az ékszereket, a fiatalabb lányokat pedig elrángatták valahová. Tényleg úgy festettek, akár egy ázsiai horda. Némelyiknek sárga bőre és mélyen ülő, keskeny, metszett szeme volt. Batu kán tatárjai nézhetek így ki évszázadokkal ezelőtt.

– Mert a Bibliában is írva vagyon: és ímé egy sárga színű ló, és aki rajta üle, annak neve halál...

Az apja úgy beszélt akkor, mintha templomban szónokolna. A ventilátor leállt. A csap rendületlenül csöpögött.

Föülte. Megdörzsölte a szemeit. Lehet, hogy aludt, de az is lehet, hogy nem. Ebben a lehetetlen sötétségben egymás után rohanták meg a képek és az események. Nem tudta eldönteni, hogy álmodja-e őket, vagy gondolkodik rajtuk.

Jött a felszabadulás, és apránként minden helyreállt. Aki életben maradt, az mind lassacskán hazatért. A Schwarzc-

házas pár is megérkezett, de hogy pontosan honnét, azt nem árulták el. Robi a szülei beszélgetéséből, egy elejtett megjegyzésből azt hallotta, hogy az asszony valahol olyan kezeléseket kapott, hogy soha nem lehet gyerekük. Ballánénak szemrehányás volt a hangjában, mintha Balla tehetett volna erről. Amaz morgott erre valamit, Robi nem értette, pontosan mit, de az volt a lényege, hogy nem kell ezt a dolgot fölhánytorgatni. Most az a lényeg, hogy talpon maradjanak, és életben. Ehhez meg az kell, hogy sürgősen elfelejtsek mindazt, ami történt.

Ott állt most előtte Schwarczné, tetőtől talpig meztelenül. A mellei kissé már megereszkedtek, a bőre is fonnyadt volt, teste jóval teltebb a kelleténél, ám a combjai találkozásánál elképesztően dús, fekete szőrzet burjánzott. Vaskos ajkai mozogtak, valamit beszélt, ám hogy mit, azt a víz csöpögésétől nem lehetett érteni. Egy darabig így illegette magát, aztán hirtelen átváltozott Lukács Kativá.

– A Julit keresi? – kérdezte Lukács Kati. – Hagyja a fenébe a Julit. Pökhendi úrilány. Miért foglalkozik annyit vele?

Tényleg, akarta kérdezni Robi is, miért foglalkozom annyit a Julival, ám Lukács Kati nem hagyta szóhoz jutni, odahajolt, meztelen testével ráborult, és csókolózni kezdtek.

Szédítő, vadító illata volt, és elképesztően feszes, ruganyos mellei.

Megint ott volt az apja, a fekete bőrkabátban, puskával, karszalaggal. Torkaszakadtából ordított.

– Akarod, hogy a Kerepeczky téged emberszámba vegyen? Akarod, vagy nem?

– Akarom – felelte Robi.

Utána mindjárt meg is gondolta magát.

– Nem akarom. Nem akarok én már tőlük semmit.

Egyszer, már jóval a felszabadulás után, egy időre elvittek az apját. Arról se beszéltek soha, hogy miért és hova. Egy nap arra jött haza az iskolából, hogy az apja nincs otthon. Kérdezgette az anyját, hogy merre van, de az csak a vállát vo-

nogatta. Napokkal később az egyik lakó árulta el neki, hogy egy darabig ne várja a papát haza, mert letartóztatták. Azonnal rohant az anyjához, és követelte, hogy mondja meg, miért tartóztatták le a papát, és mi fog most történni vele.

– Nem tudom, mi fog történni – mondta az anyja egészen higgadtan. – Hanem figyeljél csak ide. Erről az egésztől ne beszéljél senkinek. Hallod? Senkinek. Az iskolában végképp ne beszélj róla. Különben nem lehetsz úttörő.

Ehhez az anyja is tartotta magát. Ő se beszélt róla soha. Odahaza sem. Ismét átvette a ház ügyeit, szó nélkül csinálta a teendőket mind odahaza, mind az épület körül. Mintha a papa soha nem is létezett volna.

Aztán Balla megint visszajött. Éppen úgy, mint az ostrom idején.

Odament az ágy mellé, és ráordított Robira.

– Azt mondtam, keljen fel!

– Tessék? – motyogta Robi.

– Magához beszélek. Nem érti, mit mondok?

Gumibottal megkocogtatták a vaságy keretét.

Kinyitotta a szemét, aztán be is csukta nyomban. A nyitott ajtón keresztül vakítóan ömlött be a fény a folyosóról.

– Egyen. Igyekezzen, mert hamarosan visszajövök az edényért. Addig égve hagyom a lámpát. Utána, ha akarja, kiviszem szarni. Most végezze el a dolgát, most van rá lehetőség.

A mennyezet tetején egyetlen árva villanykörte pislákkolt.

Apróságok kicsiny tárháza

17.

egyetlen szál vörös rózsával vártam rá
 mindig az állomáson amikor már nem
 bírta etetni a benzinfaló járgányát vonattal
 jött egyszer vezetem a német népautóját
 jogszi nélkül persze mert elvették a zsaruk
 na vajon miért többnyire lekéstük az utolsó
 falusi buszjáratot ilyenkor a színészházi
 vendégszobában aludtunk de legalább meg tudtuk
 nézni az olympiát a stúdióban reggel nem volt
 hajlandó zuhanyozni a te vályogházi
 fürdőszobád is különbül néz ki mondta
 tény hogy igen sokat adtam a higiéniaira
 azúrkék mosdó és fürdőkád az ablakból zöldék
 néztek a birtokháborító szomszéd udvarára és
 a wc is külön volt persze azonos színben kis
 kézmosó kagylóval később én utaztam
 hétvégként amikor ritkulni kezdtek
 a látogatásai pedig hogy örültem először
 amikor visszament de a végén hiányozni
 kezdett vesztemet éreztem kellett a kora
 reggeli sms-ek a többórás telefonok hogy
 átöleljen éjszaka álmomban – gyönyörű lakása
 volt hatalmas franciaággal a hálóban
 rózsák mindenütt a csempéken a vázákban
 a tányérok az ágyneműn az abroszon
 a fogmosó poháron a szappantartón de
 még az áttetsző szappanban is rózsaszirmok
 ültek nyújts csak ki a kezéd mitől remeg
 hol voltál merre jársz mit ittál
 szóval két lábbal állt a földön míg

én a zsványtanyán ütöttem agyon a
lassan múltó tétova falusi órákat
romákkal biliárdoztam hallgattam
a parasztok meglassult életét hátamat
a kocsmai cserépkályhának döntve
kapáltam kaszáltam gazoltam permeteztem
metszettem a gyümölcsfákat
megjavítottam a leszakadt redőnyt
eltemettem a fiam édesanyját
egyszóval nem fértem bele a
rózsás életébe

24.

mind gyakrabban jut eszembe az a férfi
akit tizennyolc éves koromban láttam meg
a fehérvári út sarkán vagy tán a körtéren
annyi bizonyos csupán hogy a villamosról
vettem észre amint az esőben áll a járda
szélén nagyon szép férfi volt magas és
vékony és dús fekete haja a homlokába
hullt úgy húsz méterre lehetett tőlem a
peronról láttam amint eszelősnek tetsző
tekintettel bámul valamit a semmiben
középkorú vagy inkább fiatal olyan harminc
körüli volt bár nekem az már inkább öregnek
számított a filmmúzeumba tartottam hogy
sokadszorra megnézzem a nagyítást de egész
film alatt ez a férfi járt az eszemben azt
hiszem akkor kezdtem vonzódni a deviáns
alakokhoz próbáltam elképzelni az életét és
olyan szerettem volna lenni mint ő előtte
pedig david hemmings fotós a nagyításból

fehér farmerban jártam én is és apró kockás
világoskék ingben és szótlansággal
igyekeztem titokzatos lenni a villamoson
egyszer közel húzódtam hozzá két gimnazista
lány az egyik nekem nyomta a mellét amint
kapaszkodott a lelógó bőrfogantyúba vihorásztak
persze zavarba jöttem ezt nagyon élvezték
mi van aládvágták a répát ilyeneket kérdezgettek
egymástól antonioni fotósa jutott az eszembe
thomas a két maneken lánnyal és a magányos
férfi a sarkon meglehet már nem is él és a
lányok is megöregedtek mint vanessa redgrave
s bár elteltek az évek azért érvényesek michelangelo
antonioni szavai *ha egyedül maradsz is*
nem kell könnyörületesnek
lenned nem ez az érzés
visz előre az életben

Tájkép nővel

Megcsókoltam az ablakom.
Voltaképpen a tájat;
mintegy naivan
simul a táj a szájnak.

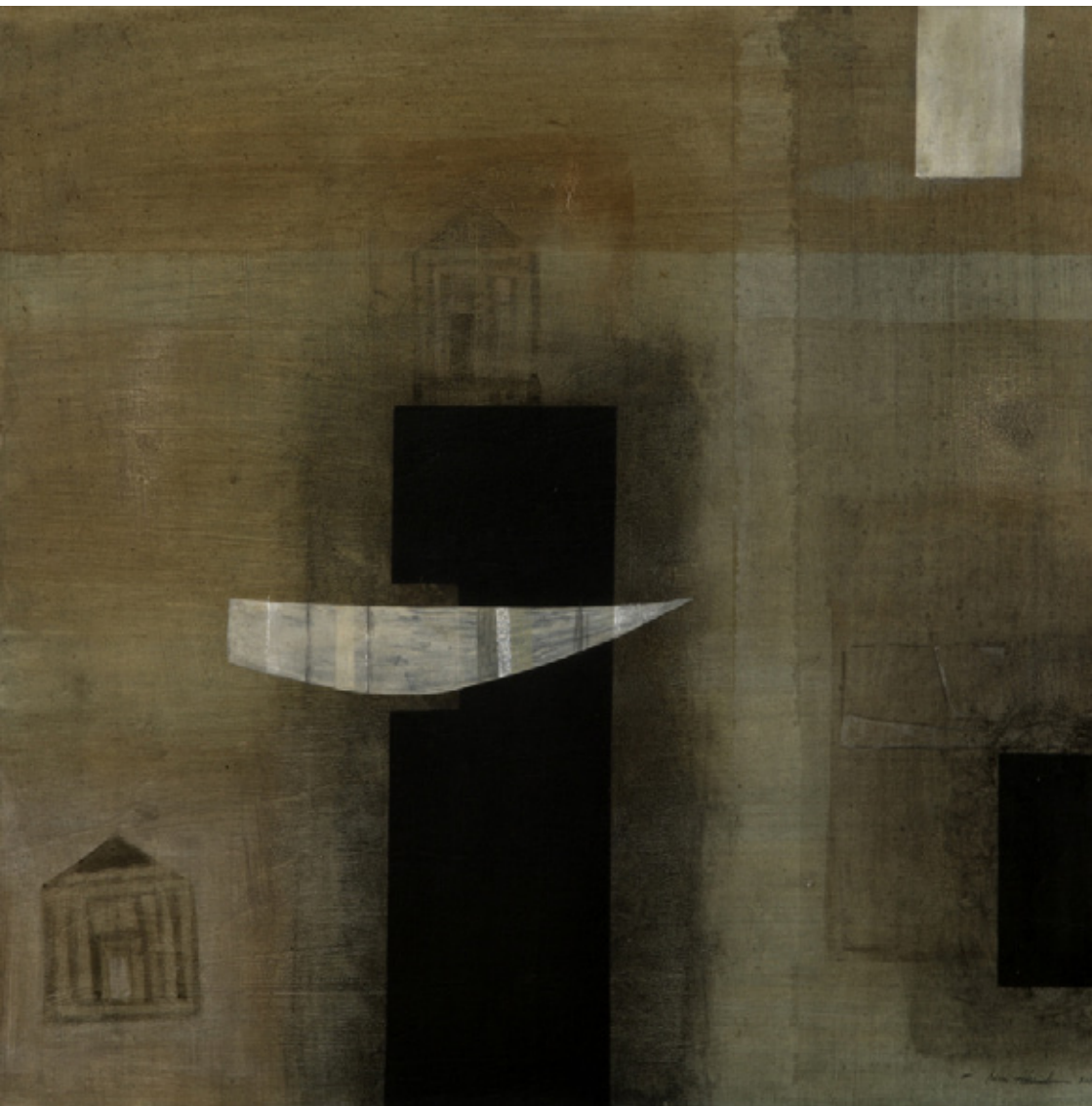
És beleheltem hideg üvegét.
Visszalehelte
álmos arcomba,
mint te.

Mint törzseden, nyakadon
a sötétlila odúk,
olyanok a tájon a csóknyomok.
Szerelmes ecsetvonások bennem.
Rúzsoltok.

Máig meglátszanak,
s most merész-sárga napfényben
őrjítő távoliak
a rózsaszín dombok.

A táj elérhetetlen,
s most benne állsz
boldogan,
mintha itt lennél –
vetkőznek a fák...

s a fák lehullott levelét
neveted fülembé hangosan,
mint mikor itt vagy,
és ruháid leveted.

Nádas Alexandra: *Éjjeli kikötő*, 2004
vegyes technika, fatábla, 50 × 50 cm

Anyám növényei

anyám az ablaknál állt, és
nedves ronggyal törölgette
a cserépnövények leveleit,
és tudta, hogy mögötte állok,
és mondanék valamit
magyarázatképpen, valamit,
ami felment vagy vigasztal,
de ő csak mondta a magáét;
hogy eddig ebben a házban
egy növénye se élt meg,
hiába próbálkozott akárhogy,
és mutatja, hogy nézzem meg,
már rég át kéne ültetni őket,
mert nincsen földjük élni

8x8

8x8
cm-es
cetlik.

Volt,
hogy
ráírtad,
mit kéne
enni,
mielőtt
lejár.

Ezeket
őrzöm.
A verseid.
Amiket
a hűtőmre
tapasztva
hagytál.

Egy sziget esendősege

Nem merült fel, hiába vártam, a tengerre szállás,
itt felejtett partjaidon túl, jól tudom,
más nincs, de kétségbeesés és bolyongás.

Egy héttel utazásod után kihantoltam
a tengerpart homokjába ásott emlékeid,
kibontottam ruháiból,
megmeríttem a gömbölyödő vízben,
lenyalogattam a sót, ki más,
majd újra eltemettelek.

S egy hónap múlva megint,
és újra három hónappal később.

Fürkész vágyaim a láthatár drótjára
kiteregetett, száradó ruhák,
szavakat csomóztam kivájt kókuszokba,
és gondolatban fáradhatatlanul
vettem magam szembe az árral,
mely újra és újra visszasodort ide,
foszló árnyékod mégis-ölébe.

Nádas Alexandra: *Este úszóházakkal*, 2009
vegyes technika, fatábla, 35 × 35 cm

Igön szerelmes jányok és igön rendös embörök

Mikó megözvegyültem, má' nem tudtam ellátni az állatokat többé. Legjobban a desznyókat sajnálom. Vót két szép süldőnk és egy göbénk minden évben, az jó egy mázsa vót. Télen úgy tíz malacot ellött. Még ha kettőre rá is feküdt az ólban, maradt nyóc, akkor is jó üzlet vót. És hát vótak tikjaink, több tucattal, hozzá néhány kokas, úgyhogy a fél falu tőlünk vette az ebédnök valót. Még most is a számban érzem azt a jó kis kokastöke pörküttet csipödöttkével... Volt nálunk egy asszony, amolyan cselédféle, az mindög ott kuporgott a sámedlin, oszt ha kapott ebédöt, merőszította a szemét, míg meg nem kérdeztök, hogy „na, Éva néni, köll még?“, és ű majd kibújt a bőréből, hogy: „hát, ha jut édes aranyos Pistukám”...

Osztán vége lött a jóvilágnak... Beköltöztem az otthunba. Tudom, így vót rendjén. Ajjnye, mindenkihő bekopogtat az öregség! Pedig mennyit dógoztam, istenöm! Még álmomban is a kezömben a vasvella, és lapátulok, lapátulok, míg el nem gyün a hajnal. Aztán fölkelök, és minden áldott nap ugyanolyan. Azt mondogatják a nővérek: „Pista bácsi, maguknak mindennap ünnepnap!”. Na, most azért ne hallgassunk a valórul. Olyan ízetlenül főznek, és úgy spóruznak a szósszal, hogy kifordul a belem azoktól a se ize, se büze levösöktől. Éjjel-nappal szalámit adnak, meg parizert, és azt a pisameleg menzatejét. „Hát mit adnánk helyette, Pista bácsi?”, kérdi a tiszteletesasszony. Mondom nekije: „jó vóna a sunka, a szalonna hajmával, a töpörtyű, nem ez az ízetlen tészta!” Széttárja a két kezit, az ég felé néz, és a jóistenre kenyi meg a Viktorékra. Én annyit mondok, hogy az én családjaim már kisjányként is ízesebben főztek ennél. Meg aztán a tiszteletesasszonyrúl azt

kell tudni, hogy igön zsufa és piszok smucig. Látszik a gonosz szándéka, mert szobatársat adott, pedig kifüzettem a saját szoba árát. Előbb összerakott minket a Bélussal, aki ütődött vót. Igazi zabigyerök, az egész életében senkinek se köllött. Állítólag, mikor még épp csak kereködött az anyja hasa, az egy asztrálról vagdosta magát a földő, hogy elmennyön a gyerök belúle. Láthatúlag nem sikerült nekije, mert különben ki hortyogott vóna ott neköm a szomszéd ágyon egész éjjöl? Nem azé mondom, de rendetlen embör volt az! Ötvenéves létere mindent széjjel hagyott, és még volt pofája rám kenyni a kupleráj! Aztán az lekerült a betegsorra, gondútam akkor, na most maradok magamnak. Nem úgy ám! Összetett a Józsival, aki az ágyba vizelt. De az állandójjan mönt vóna, bogár bújt a valagába! A fene tudja, mi ütött beléje, bóberés vót, annyit mondok. Majd egyik éjjel kiszökött, állítólag kilopta a kulcsot az éjjelinóvér zsebiből. Én láttam, hogy pakul, meg is kérdeztem túle: „Józsi, mijaz istennyilát mész folyton? Ül meg a seggödön hát, bajod lesz ebből”. Na, ezután három napig nem lött meg, azt terjesztették a medinaiak, hogy elvitték az ufónauták. Végül a búzaföldön találták meg szegényt, anyaszült meztelennyen. Decemberben vót ez, belefagyott két barázda közé. Furcsa embör vót, de ezt azért nem érdemelte. Megsirattam, és megígértettem a tiszteletesasszonnyal, többet énmellém lükét ne tegyen! Nem is tett, azóta magam vagyok. De nem jó ám ez sokáig, aggat az a nagy csönd. Aszonta nekem a Kovács egy napon, mönnyünk el a klubba a Petőfi utca végén. Nehéz a járás, háromszor köllött leülnünk a padra közbe, de csak elbotoztunk addig. Elnéztem a népeket, itták a kavirculós kávé, kártyáztak, danoltak, nagy élet volt! Még akkor úgy ahogy bírtam a menést, eljártunk ünnepnapokon egy-egy csárdást. Mindög megittunk egy pájinkát is a visszaúton a Kováccsal, jó világunk vót akkor. Ő össze is lött egy ócsényi böllér özvegyével hamarosan, és az beköltözött hozzá a 23-asba. Elnéztem őket, és sóhajtoztam, mert bizony nyócvankettő vagyok, de a szívem nem zárult be. Egnéhány

ünnepélyen, mikor a kis csuri óvodások énekelték azokat a gyönyörű dalokat népi viseletben, eszembe gyutott, mikor a Gyöngyivel a mi lagzink vót a faluházán. Hogy göcögött, hogy mulatott az a jóasszony!

Aztán egy napon megtörtént a csuda.

Kováccsal és a Judittal üldögeltünk, már akkor nem táncoltunk, mert a nőnek műtötték a csipejét, Kovácsnak hályogos a szöme, nekem meg úgy fáj a derekam, mint a hétszent-ség. Na de mikor épp azon az elektromos zongurán játszott az a Márió-forma, eccé csak látom ám, hogy nagy fölfordulás van a terem végiben. Mindenki rikoltozik meg mocorog a fotelekben, keröstek valamit, és abban a nagy hajuldozásban fölfedeztem az Ilont. Hát annak az asszonynak olyan hátulja vót, és mikor megfordút, láttam, hogy olyan helyös az arca! Egész megfordút velem a klubhelyiség. Judit látta eztet, és irigyen súgta oda: Pista, nem köll neköd még egy kolonc! Három férje vót ám annak az Ilonnak!

Több se köllött neköm, mint hogy egy mérgesnyelvű vénasszony okoskodjék ottan a fülembé, elfutott a pulyka-méreg.

– Judit, nem a te dógod, hogy micsinyálok!

Hú, de fölfortyant erre ő is meg a Kovács is! Aszondja nekem:

– Pista, hogy beszélsz te a Judittal? Skandallum!

Na, hát aztat én se hagyhattam, hogy káromkodjon a képembe, jól oldalba vágta a bottal. Erre fölállt, és felém vágott az öklivel. Nem talált, mert megtántorodott, és úgy seggre ült, hogy csak nyikkant. Futottak ám mindenfelül a népek, szétválasztani minket... Onnantúl nekem se a Kovács, se a Judit nem létezött többé. Indútam vóna igönyöst haza, hát az ajtó mellett kit talállok? Az Ilont! Ottan állt, mint-ha csak rám várt vóna.

– Jól érzi magát, Pista?

– Jól angyalom, csak ez a fene Kovács kotrúdjék el eztán az utamból! Honnan tudja, hogy hínak?

Nádas Alexandra: *Reneszánsz töredékes*, 2013
vegyes technika, festmény fatáblán, 71 × 35 cm

– Megkérdeztem a bátaiaktól. Varga Ilonka vagyok. Talán emlékszik rám a vásárból, nánárúl költöztünk ide az uram-mal, a Kiss Árpáddal. Tudja, nekünk vót először traktorunk itt Decsött. Most ott lakom az Ibolya utca mögött, csak úgy egymagam.

– Én meg az otthonba tartok, ottan lakom már három éve.

– Na, arról hallottam öleget! Jól kijutott magoknak azzal a fúria tiszteletesasszonnyal!

Nem bírtam megállani, hogy meg ne kérdezzem tőle:

– És Ilon, mi volt az a fölfordulás ott a foteleknél, hogy mindenki hajuldozott az asztal alá?

Erre úgy rötyögött ez a csüntasszony, hogy nem bírta vóna abbahagyni.

– Hát az a Feri bácsi mijatt vót, mer elaludt, aztán elengögte a ragasztó az ínyét nekije, és kiesett a szájából a foga. Nagyot koppant a földön, aztán elgurult, de hogy há, azt nem tudhassuk. Még most is keresik szegénynek a fogsorát.

Hát így kezdődött. Onnantól naponta gyött az Ilon, és hozta a pörköttet, a kocsonyát és a halászlét tésztával. Nagy lött a szerelem, az szent igaz.

*

Bálint napja. Valentínó másnéven. Valami puccos ünnep ez Amerikábú. A tiszteletesasszony hóbortja ez, szeret divatozni, hogy tartsunk mink is Valentínó napot. Most mán biztos azt gondolják, elment az esze ezeknek a decsi otthonban, de való igaz, hogy nagy multság kerekedett igön hamar. Elhítták a Csillagrózsa együttest, hogy danoljanak, és ott műsoroztak az óvodások, kékpántlikás blújzban, rojtos vállkendőben. Szép vót, mindenki veszegette elő a zsebiből a kendőket.

Idősnek lönni tán nem divatos, de mint tudják, a lemenő napnak is van ereje, és mink abban süttettyük magonkat,

míg időnk engödi. Úgyhogy a halál küszöbén igön szerelmes jányokrúl, és igön rendös embörökröl beszélünk. Igaz, hogy három lábön gyövünk-megyünk, és nem mindög tudjuk, milyen napot írunk. Néha elfelejtjük bevenni a Tisasant, de megdógoztuk a helyönket a társadalomban, fölneveltük a családjainkat tisztességgel. Én is, hatévesen már dóguztam, de nem úgy ám, mint a Cuslág, hanem tereltem a kondát, ganyéztam a lovakat, künn vótam a fődeken. Vót pár négyszögöl szöllönk, néhány bari a TSZ-ből is, és egy szamarunk, a Marci, aki úgy nézött ránk, mintha egy vóna közülönk. Úgyhogy mikorra meglött a második jányunk, mán volt házunk és télíkonyhánk, állataink és egy zsigulink. Szóval nyócvannégj évesen igenis jogomban áll, hogy Valentínózzak az Ilonnal, ha úgy tartsa kedvem.

Át is kérecedett az Ilon mán órákkal hamarább. Hozott egy tepszi töpörtyús pogácsát, és leült mellém az ágy szélire. Megsimogatta a kezemet, és úgy nézött, hogy majd megevett.

– Pista, nem sós a pogácsa?

– Nem, angyalom.

– Nem sótlan?

– Ajjnye, az istállát, Ilon, minek köll ezt mindög megkérdezni, ha egyszer nincsen semmi értelme?

Hát erre úgy nevetett, mint az árpacipó a kemencében.

– Egyél Pista, az legalább meglátszik!

Mer' ilyen ez az asszony. A tévében ment a Maricsuj, azt néztük, közben eszegettünk. Néha úgy érzem, mink vagyunk a romantika csenel. Elővettem a szürke mellényt, amiről azt mondja az unokám, hogy szexi, megberetvált az Ilon, leszedetette a pöhölt a gatyáról, adott egy csókut, oszt indultunk a társalgóba. Már gyülekeztek a többiek is, ott volt a Kovács meg a Judit. Jól kikenykedett, de hiába föstik szép festékkal az ördögöt. Amint látott, hátat fordított, pedig egy köszönés nem szakasztja meg senkinek a száját. Aztán a műsor elején meggyütt a Pali, az idősebb unokám.

Már betöltötte a harmincat, és nem volt más neki, csak vad-házassága. Régóta töröm a fejömet, mi köll a fiataloknak, ha család nem. Állítólag ismerkedik a kompjúteren, de én föl nem foghatom, hogyan megy az. Meg hát ott vótak a Szabóék a szomszédban, vót nekik is egy unokájuk, az Erzsike, és emlékszem rá, hányszó játszottak ezek a temetőben, de mikó iskolába kerültek, má' egyből derogált nekik együtt mutatkozni. Onnantól nem köllöttek egymásnak, pedig ölég nagy volt a Szabóék trágyadombja. Telek, szöllő, kecskék, birkák, mi köll még? No, de ha nem, hát nem, Erzsike mán továbblépett a Sánta Gézáék fiatalabb fiával, és kiköltöztek Sárpilisre. Na, s akkor most elgyütt látogatóba a Pali. Az hagyján, hogy Pöstit dóguzik, és havonta látogat, de most is olyan savanyú a képe. Viszont Valentínó nap van, és Ilonnal van egy tervünk erre nézve.

– Jaj, Palikám, de megnyóttél! De olyan girhes vagy, hát eszel te abban a nagy Pestben?

A gyerekek az hallgat, mint béka a lukban, folyton ezzel szégyenít. Még jó, hogy Ilon nem szégyellős, azt kikérdezi rendesen, míg bele nem pirul nagy lakli embör létére. A végre már olyan zavarban van, hogy motyorászik, látom a szemén, hogy feszeng itt a vallatóban.

– Mit dödörögsz, Pali?

– Csak azt mondom, Papa, hogy estére már elígérkeztem, meddig tart itt az ünnepe?

Összenéztünk az Ilonnal, és rámkacsintott, onnét tudtam, hogy mingyá indul a művelet.

Úgy van a mondás, amilyen az öreg tyúk, olyan a csirkeje. Épp körbejárt a Valentínó-ibrik (értsék ezt úgy, hogy egy nagy kancsóban vörösbor), mikor egyszé csak odapenderedett mellénk egy csodaszép nádszál, az Ilonnak az unokája Pécsrú, az Anna. Úgy képzeljék el ezt a jányt, mint valami tündért. Hetente gyütt a nagyanyjához, ahogy illik, és hozta a híreket a városrú, az egyetemrő. Hogy mit foglaltak, hogyan lázadoztak. Hiába, nagy rebellis ez a jány,

Nádas Alexandra: *Töredékes fürdőház*, 2011
vegyes technika, fatábla, 30 × 40 cm (© MiszlaART)

nem féltem én a Palitúl. Inkább a Palit féltem túle, hogy papucsra koptatja majd.

Hát, ezek amint meglátták egymást, rögtön szikra pattant! Első látásra, mint a Maricsujban! Nem köll ide kompjúter, mindög is ezt mondtam! Félrevonultak, elővették a stréber telefonjuk, és már súgtak-búgtak, mint a gerlicék. Mink meg összeölelkeztük az Ilonnal, hogy lám, egy család leszünk! Ittunk is rá, köhögtem is, mer ilyen ez a Reklux, mindent cigányútra kúd.

Tehát ha úgy gondolták, hogy elment az eszük ezeknek az időseknek itt az otthunban, hogy Valentínóznak, lássák, mink megragadtuk a divat szellemit! Itt ülünk bepirulázva a halál küszöbén, hogy a szívünk megszakad ebbe az öregségbe. Nekünk mindennap ünnepnap, ahogy a nővérek mondják, de én úgy vagyok evvel, hogy igön rendös emböröknek és igen szerelmes jányoknak sosincs korhatár.

Emlék

Amikor csak azért keresed vissza,
akkor is csak múltó pillanatra,
hogy lábad alól ne fogyjon a talaj,
hogy érezd, tested eldobhatna
(maradni ő marad itt tovább),
felhozod épp csak úgy, és ha majd
nagyobb szükség éget, még egyszer,
újra, igaz, más alakban,
mert az idő, mint vele egykorú
tárgyakon, az emléken is
otthagyja vaskos nyomát.

Akvarell I.

tovább most már nem kell mennem,
idáig is felesleges volt, tudom,
ha akadna itt még más, e két
színre hangolt tájban,
másra már az sem mutatna,
hiába teszed hát szekrénybe, falra,
nekünk már csak e két szín marad

tényleg az ég feketébb?
(világosan sem közelebb)

Akvarell II.

E két szín már semmi helyett sem áll.
Hogy tőlünk vonták-e el,
vagy csak mi olvadtunk hozzá
a tenger éjszakánál is szorosabb sötétjéhez,
nem tudom. Ha festő lennék, és kérdeznék,
mondanám,
csak e két színnel dolgozhatok;
semminél mégis engesztelőbb.

A favágók vonulása

(Larionnak)

Lomha, őszi fény, a házakba nem vezették be a gázt és a vilányt, a szobák derékmagasságig megrakva gőzölgő tűzifával. Tegnap még idehallatszott a korhadás zenéje, ma néma csend hasal a tetőn.

Férfiak vonulnak a dombon álló rom felé. Látod, mondom, az ember gyöngé, esendő, de óriásokat fogad szolgálatába. Nem válaszol, a finnyás gyermekkort az alávetettség kéje vonzza, nem az uralom.

Egyszerre lépnek, extázisban, testük diadallal élvezi a működést, vonszolják a roppant törzseket. A gyerek maga elé mered megbabonázva, egy gyufaszál a hamutartóban kintlódva megtekeredik.

Kísértő szavak

(Máriónak)

A szakítási rajz fölött imbolyogva emészted ajánlatát, a különleges megbízatást, mely börtönbe juttathat. Legapróbb részletekig kidolgozott aljas kis terv. Hiába vagy emberbarát, az ajánlat visszautasíthatatlan, hetek óta háztartási barnaszenet szopogatsz naponta ötször.

Nem tudják, hogy ha másra kell figyelned, elalszol. Serkentőket szedsz, hogy az első ismerős láttán ne ájulj a fal tövébe.

Széthulló jellem csüggesztő képét mutatod, azon töprengsz, miért akarják mégis, hogy holtodban is uralkodj, múlt és jövő közé csípvé.

Járdára rajzolt kép térít magadhoz, és a felirat: Feri, te aztán jól elsuhantál. Mától kész vagy bárki kálváriáját meghallgatni, vele szaunába menni, csak legyen nála hörcsög. Nedves belvilág, a sanyargatástól felpuhult bőr az első pontos szótól felhasad.

Fogadás a városházán

(Krisztiánnak)

Mennél, maradnál, állsz a sarokban, hogy felméréd, kevésbé látszódsz-e mozdulatlanul, és lehet-e szoros barátságot kötni. Arról beszélsz, amiről nem kéne, azzal, akivel nem kéne, olyasmiről, amiről hiába.

Minden pillanatban nem bocsáthatsz meg magadnak, megint a söpredék, az aljanép közé sorolódsz. Utoljára távozni a legelegánsabb helyről, ahová tévedésből engedtek be, mert torkodig ért az undor.

A poharak kifényesednek és újratöltődnek, elragad a hiteles álca kimunkálásának kábulata, fitogtatni szakaszos műveltséged, riszálni, rivalizálni. Eredeti vagy, élethúen formátlan, oldott, porózus.

Legyen ez mindig, ez a legkülönlegesebb, legpompásabb langyosság a maradás pánikjával leöntve, a rejtettségből ki-könyöklő pusztulás. Eljön a hajnal, ritkul a nép, részvét és vágy nélkül borulsz bárki nyakába.

Szentély

A víztorony hatalmas betonfaszként magasodott a falu fölé. Még valami, amit ránk hagytak az oroszok, vagy legalábbis volt annyira szocreál, hogy ezt higgyük. Ott állt a tér, a község közepén már ki tudja, hány éve. Azóta biztos, hogy én emlékszem rá.

A lakótelep játszóteréből meredt ki. Lehetett vagy harminc méter magas, de hát minek? Régóta nem használták semmire. Talán már össze sem volt kötve a csövekkel, a szennyvízzel sem, csak álldogált. És mikor már évek óta nem láttak senkit sem belépni oda, elkezdtek megszületni a legendák. Hogy csövesek húzták meg magukat belül. Hogy a polgármester ott rejtegeti a pénzét. Hogy a bolond Jóska, mikor agyonütötte a fiát, oda rejtette. Persze a Jóska fiának kutya baja nem volt, csak eltűnt pár hónapra, aztán azt mesélte, hogy Franciába járt egyetemre, és Josephnek hívatta magát, meg ilyesmik. Na, erről máskor.

Szóval nem történt ott semmi, csak egy lakat került az ajtóra, és onnantól kezdve mindenki elkezdett foglalkozni a víztoronnyal. A pletykák mellett mégiscsak arról folyt a szó, minek is maradjon ott. *Veszélyes az, kárálta minden vén varnyú a faluban, addig köll'ne lebontani, míg nem bomlik meg.* De a torony csak bomlott, vagy pénz nem volt rá, vagy a telepiek nem engedték, mert túl közel laktak hozzá néhányan. És ha a fejükre robbantják az egészszet?! Na nem, szépen ott maradt az a torony, ahol van.

Így lett a falu szentélye, amihez egy ujjal sem szabad nyúlni. Amire aztán mi, gyerekek vettük célba. Először az ezüst dobozt, ami mellette álldogált. Arról sem tudta senki, micsoda, csak egy újabb lakatba botlottunk. Persze egyből azt találtuk ki: kincs van benne, mi más lehetne egy széfben, mert mi egyéb volna egy ezüst fémdoboz, amit lezárnak.

Hoztunk kalapácsokat, vésőket, a Petya még pár petárdát is szerzett, odakötöttük a kilincshez, meggyújtottuk, aztán mindenki szedte a lábát, ahogy csak bírta, de azon kívül, hogy kurva nagy zajt csapott, hagyott egy kis kormot az ajtón és Rózsika néni megint ordibálni kezdett velünk, hogy *ismeri ám az apánkat, úgy elvereti a seggünket, hogy egy hétig állva ebédelünk*, nem történt semmi. Az a rohadt lakat mindannyiunknál erősebb volt, őrizte a titokzatos ajtót.

Úgyhogy nekiestünk a toronynak. Annak a lakatjával már meg se próbálkoztunk, még az előzőnél is nagyobb csüngött az ajtón. Helyette valaki kiszemelte az ablakot, azt a kis, rácsozott nyílást, ami az ajtó felett egy, másfél méterrel volt, és kis párkányt raktak alá. Azt próbáltuk elkapni falon futva, bakot tartva, meg baromi nagyokat esve, de egyikünknek se sikerült. A nagyfiúk, na, azok felmászta rá, és ott cigiztek. Először a fémdobozra ügyeskedték fel magukat, onnan ugrottak át a körömnnyi erkélyre, ez már semmiség volt. A dobozra még Lackó is fel tudott kapaszkodni, és amikor nekirugaszkodott, egy ujjal mintha elérte volna a peremet, de aztán puffant egyet a földön. Azt hittük, nem kel fel onnan többet, csak akkor mertünk röhögni, amikor újra rendesen vette a levegőt.

Így bukott meg ez a terv is. Megpróbáltunk még a villámhárítón is feljutni, hátha a tetőn majd találunk egy nyílást, de így még olyan magasra sem jutottunk, hogy megüssük magunkat. Feladtuk végleg, és inkább kavicsokkal dobáltuk a falat. Az a kurva víztorony megsemmisített minket, de volt annyira izgalmas, hogy továbbra is terveket szőttünk a meghódítására, és ott játszottunk körülötte minden nap. Akkor történt, hogy a dobozt összefestették. Illetve firkálták, mert csak betűk voltak, feketével fújták fel, és ocsmány volt.

Sokkal szebb lett, amikor megjelent az S. Szombat délután vettük észre a torony oldalán. A betű kék, az árnyéka zöld, és valami eszméletlen furcsán kanyarodott. Mintha nem is betű lenne. Eltörpült mellette a másik három. A falu-

ban nem voltak graffitisek, csak azt írták fel a fémdobozra, hogy Krisz Fönök Acskó, ami nem is jelentett semmit, nem ismertünk semmilyen Kriszt, pláne fönököt, aki két rövid ö-vel írja a nevét, és mi a fasz az az acskó, ha zacskó, akkor megint semmi értelme, és a tacsónak sem. Ezek mellett az az S ragyogott, egészen pofás volt a torony kopott, szürke falán. Olyan varázslatos volt, hogy majd behugyoztunk a félelemtől, *ki az a huligán, aki összerondítja a falut*, kérdezte aztán mindenki, mi is, mikor megláttuk, először le akartuk mosni, tűnjön el az a rémisztő S, de csak a szegélye halványodott el kicsit, hiába vizeztük, szappanoztuk és súroltuk. Tényleg varázslatos volt.

Talán egy hét is eltelt, míg a H-t is odarajzolták. Egyre ijesztőbb volt, ezek a suttogást utánzó betűk, pont ahogy suttogtak a készítőről, akiről senki sem tudta, ki lehet, még csak nem is sejtették, biztosan nem falubeli, *csak valami gyűttment lehet, ilyet itthon senki sem csinál*, aztán gyanakodni kezdtek a szomszéd falura, mert ott vannak *ilyen huligánok*, és utálni kezdték őket, ha lehet jobban, mint addig.

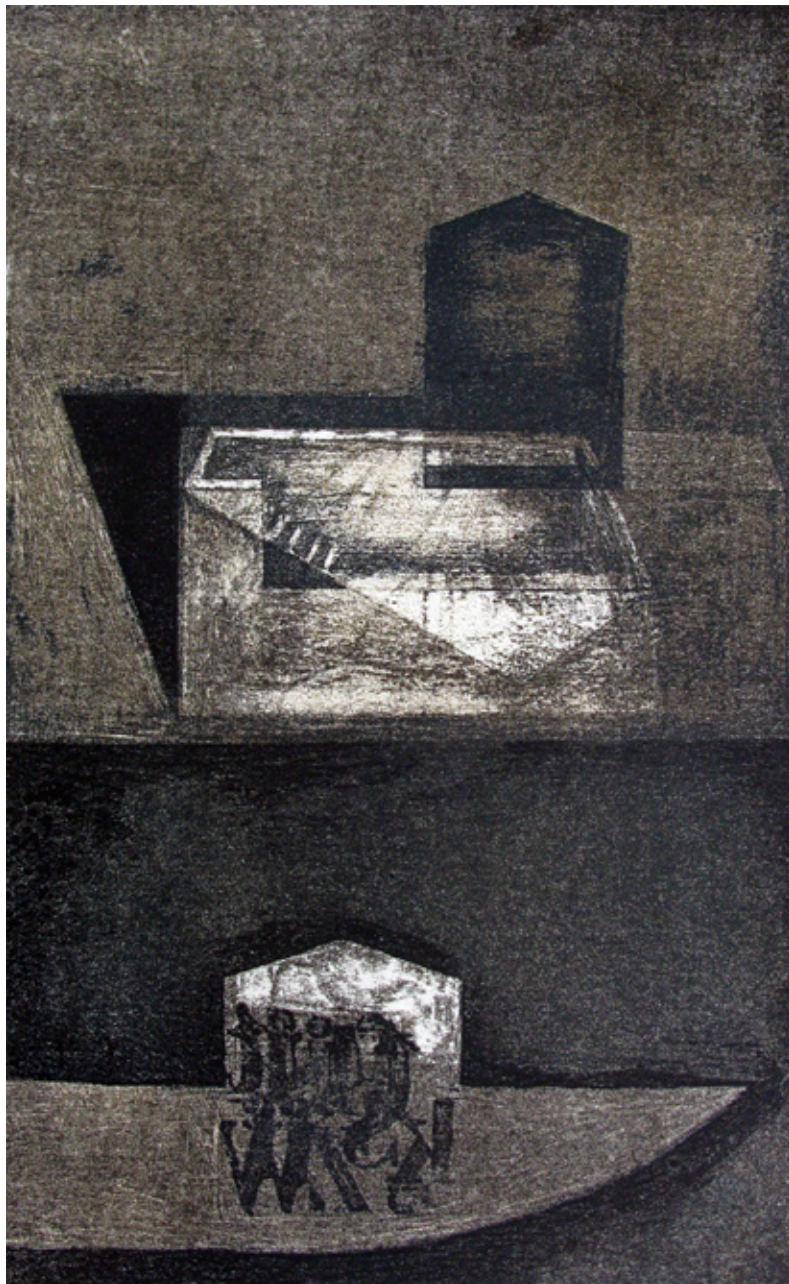
Mígnem odakerült az I. Ez már közel sem hasonlított suttogásra, a falu a firkálótól volt hangos, a nőegylet szabályos hajtóvadászatot rendezett, egy vénasszony mindig ott posztolt a torony környékén, leste a rajzot, de csak nem akart új betűt megjelenni. Kezdték azt hinni, csoda történik, hogy maga az Úr üzen, amit aztán hamar megcáfoltak az eszesebb lakók, hiszen, *mi a frászkarikát akar Isten mondani azzal, hogy „shi”*, így tovább figyelték a falat, és megpróbálták bevonni a falu kövér rendőreit is, mert *micsoda dolog az, hogy valaki itt törvényt szeg, és felelősségre sem tudják vonni érte*, de a körzeti meghízott horkantott erre, és továbbra sem állt ki őrködni, így az asszonyok egyedül maradtak egészen addig a napig, míg nem jött a vihar, nagy zuhéval.

Akkor készült el a T.

Másnap láttuk meg, habár nem vettük észre azonnal, mert mindenki a tömeget sasolta, ami Pisti körül legyeske-

dett. Legalábbis Pistinek volt olyan pokémonos pulcsija, ami azon a srácon volt, aki a fejét fogdosta. Életemben nem láttam annyi vért. *Agyonütötte a szerencsétlent*, károgták, de igazából egy csomag zsebkendő bőven elég volt a sebre, – igaz, hogy a heget élete végéig viselte a Pisti – úgyhogy nem értettem, mire a felháborodás. Azt meg végképp nem sejtettem, hogy honnan a fenéből repülhetett volna idáig valami, ami ennyire nehéz. *Vigyázzatok, még mindig van pár darab*, kiáltotta valaki, és a falu elhárta a toronytól, mindenki fölfelé tekintgetett, és mikor mi is felnéztünk, láttuk, ahogy a szél hajtogatja azokat a hatalmas lemezeket, mintha papírzacskók volnának, már alig tartotta őket valami a torony tetejéhez. Mindenki ott hagyta Pistit, aki továbbra is a torony közelében pityergett, és távolabb húzódtak. Akkor szúrta ki Petya, és onnantól kezdve mindannyian, igazából hittünk benne.

eS-HIT.

Nádas Alexandra: *Úszóházak betűkkel II.*, 2009
litográfia, 50 × 25 cm

Shit happens

Gál Soma *Szentély* című novellájáról

Gál Soma igazi mesemondó. Novellái bizonyos értelemben metanyelvinek tekinthetőek, amennyiben azok a mesélőről és a történetmondás gesztusáról egyaránt szólnak. E művek alapeleme a misztikum, ami egyrészt a viszszaemlékező pozíció elbizonytalanításából adódik – hiszen a történetek alapjául szolgáló emlékek gyakran mesei elemekkel keverednek –, másrészt a szereplőkhöz és a cselekményhez is kapcsolódik. A Gál történeteiben felbukkanó minicsodák hol lelepleződnek, hol pedig homályba vesznek. Kicsit olyanok, mint Columbo felesége vagy a Loch Ness-i szörny: mindenki beszél róluk, de senki sem tudja, hogy tényleg léteznek-e.

Műveiben Gál sajátosan követi az anekdotikus próza hagyományait. Elbeszélői reflektáltak vannak jelen, gyakori kiszólásaik és a jellemzően egyes szám első személyű narráció révén kontúros figurákként lépnek elének – a *Szentély* című novella esetében például egy diákéveiben járó fiú alakja képződik

meg az olvasó előtt. Narrátori pozíciója jelölve van, többek között a történetekhez fűzött megjegyzéseivel: „*Ott állt a tér, a község közepén, már ki tudja, hány éve. Azóta biztos, hogy én emlékszem rá.*” Az elbeszélői/mesemondói pozíció mellett nagyon fontos a cselekmény terének kijelölése. Gál novellája egy faluban játszódik, amelyet egy sajátos hagyományokkal, babonákkal, előítéletekkel és nyelvvel rendelkező közösségként ábrázol.

A novella központi motívuma is egy helyhez, konkrétan egy építményhez kapcsolódik. A falu misztikus víztornyáról többféle falusi legenda él: hogy hajléktalanok húzták meg ott magukat, hogy a polgármester oda dugta el a pénzét, hogy bolond Jóska oda rejtette agyonütött fiát. (Aztán persze kiderül, hogy bolond Jóska fia nem halt meg, csak elment otthonról, ma pedig már úgy emlegeti magát, mint Joseph, aki megjárta Franciaországot.) A falu lakói kissztíluék, ennek ellenére – vagy éppen ezért – nagyon emberiek. A tipikus szereplők is megvannak: az idősek, akiknek mindenről van véleménye, így például a káráló öregasszony, Rózsika, aki már a fiatal srácok szüleit is is-

merte („ismeri ám az apánkat, úgy el-
 vereti a seggünket, hogy egy hétig állva
 ebédelünk”), illetve a fiatalok, akik
 saját csoportot képeznek a közös-
 ségen belül. A két csoport nyelvén-
 ben is elkülönül. Az idősek tipikus
 (olykor nyelvjárási) szófordulato-
 kat használnak, mondataik dőlttel
 vannak jelezve a szövegben („gya-
 nakodni kezdtek a szomszéd falura,
 mert ott vannak ilyen huligánok”),
 a fiatalok nyelve – amelyet főként
 a kissé következetlenül ábrázolt
 diákelbeszélőn keresztül ismerünk
 meg – azonban köznyelvi változat,
 káromkodásokkal, szlengszerű fo-
 galmazásmóddal.

Eddig a pontig a *Szentélyt* ha-
 gyományosan népies novellának is
 tekinthetjük, amely a faluirodalom
 tipikus szereplőit vonultatja fel.
 Ezt a konvenciót bontja meg a „be-
 tonfaszként” aposztrófált, szocreál
 kinézetű víztorony motívuma – az
 épület legendája idegen testként
 hatol a zárt közösségbe, mintegy
 szétfeszítve azt. A torony mindkét
 tábornak (időseknek és fiataloknak)
 beszédtemát szolgáltat. Táptalaja a
 pletykáknak, hiszen senki sem tud
 róla semmi biztosat, de mindenki
 valamilyen misztikus titokkal kap-
 csolja össze. Így lesz a víztoronyból

szentély, amit a fiatalok igyekeznek
 megostromolni és birtokba venni.
 Az egyik ilyen csata során, amikor
 az egyik srác leesik a torony mellett
 álló ezüst dobozról, hangzik el a
 mű talán legérzékenyebb mondata:
 „Azt hittük, nem kel fel onnan többet,
 csak akkor mertünk röhögni, amikor
 újra rendesen vette a levegőt.” Ebben
 az egy mondatban benne rejlik a
 gyermek- és fiatalkori játékok ha-
 lálós komolysága, amit már eddig
 is számtalan irodalmi mű taglalt
 számtalanféleképpen.

Még izgalmasabbá válik a
 torony, amikor megjelenik az ol-
 dalán egy „S” betű, kék és zöld
 festékkel felmázolva. Később újabb
 betűk kerülnek az első mögé, a kí-
 váncsiság pedig egyre nő. A betűk
 kapcsán elhangzó mondatok újabb
 jellemző vonásokat adnak hozzá a
 faluról kialakított képünkhöz. Az
 idősebbek a szomszéd település
 huligánjait okolják (hiszen a saját
 falujukban természetesen nincse-
 nek huligánok), majd olyan men-
 demondák is felreppennek, melyek
 szerint a graffitivel „maga az Úr
 üzen.” Azonban rögtön érkezik a
 replika erre a véleményre, jelezve,
 hogy a falu eszesebb lakói azért
 kételkednek – bár ez a kételkedés

sem sugall túl sok intelligenciát: „mi a frászkarikát akar Isten mondani azzal, hogy »shi«?” A fiatalok pedig félelemmel vegyes csodálattal gondolnak a betűkre: „Olyan varázslatos volt, hogy majd behugyoztunk a félelemtől.” Olyasfajta lázadás ez számukra, mint a *Moszkva tér* című Török Ferenc-film szereplőinek a jegyhamisítás – amit korábban az ember óriási fajsúlyú tettnek érez, távolról már semmiségnek tűnik, csak egy történet lesz belőle.

Végül pedig felkerül az utolsó betű, a „T” is a falra. Az így kirajzolódó „SHIT” felirat mintha az egész sztereotip falu paródiája lenne: a gyerekek imádják, az idősek korábbi feltételezése arról, hogy maga Isten üzent a felirattal, már-már blaszfémme válik. Másnap pedig megtörténik a tragédia: Pistinek, az egyik falubeli gyerekeknek a fejére esik egy kő, valahonnan a toronyból. A sebesülés jelentőségét felnagyítja a falu lakossága: „Agyonütötte a szerencsétlent.” A jelenet párhuzamba állítható Mészöly Miklós *Saulus*ával, ahol a torony és annak ledőlése szintén misztikus keret kap: „Az Úr megkövezett bennünket.” Azonban a *Saulus* szimbolikus toronyledőléséhez képest a *Szentély*

víztornya bagatellnek hat. És valóban az is, hiszen a víztorony csak egy pletykaforrás – valami, amin az öregek csámcsoghatnak, a fiatalok pedig ábrázolhatnak.

Gál Soma elbeszéléseit a közösségközpontúság kapcsolja össze. Ezek a történetek mindig *valakik* történetei, amelyekbe az olvasó a történetmesélővel együtt avatódik be. Talán erről szól leginkább ez a novella: a közös csíny, a közös titok erejéről, amely a mű végére teljeseedik ki. Míg az idősek Isten jelének tekintik az írást, addig a fiatalok egy misztikus alakot képzelnek mögé, akit azonosítanak a kőhajítóval. Mindkét példa egy nagyon emberi tulajdonságra mutat rá, mégpedig a legendagyártás természetes készletére – történetet köríteni a köré, amiről nincs tudomásunk. Így születnek az első világmagyarázó történetek, a mesék a tenger és a vihar isteneiről a különböző vallásokban. És így születnek a mai legendák is, például a krokodil a New York alatti csatornában, vagy a nácik a Hold túloldalán. Miért ne lehetne ilyen az *eSHIT* felirat rejtélye is? •

Murzsa Tímea

Árkádia utolsó sajkása

Nádas Alexandra festményeiről

Lábazatukig visszabontott falak, meddő épületmetszetek és puszta homlokzatok tagolják Nádas Alexandra képeinek egymásba olvadó látómezőit. Házak, amelyek már nem szolgálnak hajlékul, mégis bölcs, szinte derűs nyugalom lengi át őket, miközben a falaik körül terpeszkedő víz tükröződésében és páráján keresztül felsejlenek körvonalaik. Árkádia emberektől elhagyatott, magára maradt tája ez, amelyre még opálosan vissz sugárzik egykori fénye. Tétovának tetszően lassú mozdulatokkal, de Dél géniusza munkál itt, akár Hamvas Béla Magyarországnak délnyugati sarkában, ahol *„az ember az aranykorral már nem találkozik, mindössze csak eszébe jut, mintha a felhők emlékeznének”*.

Nádas Árkádiájában a géniuszon kívül alig időzik már más. Ez a szellem azonban a táj egészét áthatja: a nyomában felködlő atmoszféra szervesül a festmények mindegyikét meghatározó sajátos képnyelvbe, melynek jelkészletet

a geometria alapformái, zenét a kolorit biztosít. Barna, okker, zöld mezők foglalataiban és a lazúros rétegek mögött sejlenek fel a szabályos kubusok és háromszögek. Az absztrakt tömegeket a klasszikusnál is ősbib kompozíció nem a perspektívával, hanem egymással békíti ki. Összecsiszolt hártványokból építkező felületüket pedig a leheletnyi áttűnéseken túl karcolások, csiszolások levegősítik. Így eshet meg, hogy a Szuromi Pál által lepárolt formulában, a „lírai konstruktivizmusban” rejülő képi oximoront hiába fogja fel a stíluskritikusi tudat, a szem mégsem tapint ellentmondást. A napjárta földszínekből és érzékeny lazúrhártályákból képzett, vissza-visszacsiszolt palimpszesztfátyol alatt harmonikus rendben szóródnak szét a kubusok.

Ebből a gomolygásból jobbra absztrakt ház-, templom- és bárkasziluettek domborodnak ki. A nemesködöt olykor egy-egy egészen tiszta homlokzatrészlet is átmettszi, amelyek a Mediterráneum vidékeire vallanak: Provence-ra, Toszkánára és a Kárpát-medence azon szegleteire, ahol Dél bebeszökő géniuszáat még tetten érte

Hamvas. Mind Nádas Alexandra ismerős és kedves tájai. Festészetére döntő hatást gyakorolt a Provence-beli Mirabel művésztelepe, a meleg földszíneket magára öltő mediterrán *genius loci* a roussilloni és arles-i impressziókkal együtt jelent meg képein. Elgondolkodtató, hogy Nádas szeretett hazai helyszíneire szintén kitér Hamvas *Az öt géniuszban*. Azon vidékek között említi ezeket a városokat, amelyeket még az „Alföldön” is besugároz a messze eredő déli szellem: így Budát, ahol felnőtt; Szentendrét, ahonnan motívumokat és az Európai Iskola hagyományát örökölte; s Esztergomot, amelynek szomszédságában, Gyermelyen alkot ma a festő. A filozófus szerint a Mediterráneumnak csak ez a két vidéke, Provence és a „magyar Dél” áll „rokonságban az arannyal”. Nádas dél-franciaországi és dunántúli festményeinek koloritja önkéntelenül illusztrálja ezt a hamvasi észlelést.

„Ház olyan értelemben, hogy ott hon, csak itt van. [...] néhány kúria itt a géniuszról többet tud mondani, mint akár a nyelv, akár a költészet, akár az ember” – tartja a Délről Hamvas. A nádasi táj központi motívumai

szintén a házak. Dacára a sokszor térkivágatokra szeletelt, szögletes, figurát nem rejtő idomoknak, Nádas házai naiv egyszerűségükkel és délszaki melegségű, antik falfestményekről ismerős pasztellszíneikkel otthonoknak tűnnek. Ez a visszafogottságában is gazdag, aranyló, esetenként lépesméz-sárgaságú kolorit a *méhest* is felidézheti, amely *Az öt géniusz* elbeszélője szerint a déli portáknak – de talán az egész világnak – a legintimebb tere. Hamvas méhesét és Nádas tájait azonban nem is annyira e színek rokonítják, mint az, hogy mindkettő „*az éber alvós helye*”. Egri Mária is felismerte, hogy Nádas „*tömondát egyszerűségű motívumai*” a perspektívával, tektonikával nem törődő, absztrakt mezők között „*szinte álomszerű lebegésben léteznek*”. Hamvas mintha csak ezt a delíriumközeli nádasi atmoszférát ragadná meg a méhesben, amelynek „*zsongása és hangulata van, képek áramlása, érthetetlen és szakadatlan álmodozás*”.

Nádas házai egyszerre egyetemes szimbolikájú, ikonná tömörített archéhajlékok és sajátos épületek, amelyekbe ezen a személyes, belső tájon víz költözött az embe-

rek helyére. A csongrádi Tisza-gáton megjelent motívumcsoport, az úszó- és fürdőházak környezetében vagy falai között ugyanis nem élet zajlik, hanem víz csillan. Ellentétes princípiumok képezik egymás abroncsát: a biztos, archimédeszi sarok a soha meg nem állapodó víznek nyújt otthont, vagy éppen annak felszínén úszik. A szilárd és a folyékony állandó játéka Nádas szemlélődésének a tárgya: a nyugvó és a nyughatatlan, az otthonra lelt és a talajkereső, a családalapító és a vándor ethoszának körforgása. Ez lüktet alig észrevehetően, de megtörhetetlenül oszcillálva Árkádia zsirosan fénylő öreg kváderei és rögei között.

*

Jelen lapszámunkban a vizuális anyag nem pusztán párhuzamos szólalként kíséri a friss szépirodalmat, de egy ponton közvetlenül is érintkezik vele. Áfra János újabb kortárs képzőművészeti munkákhoz, elsősorban magyar festők képeihez fogalmazza verseit. Nem annyira a festményekről, mint inkább a festményekhez – mintegy a margójukra vagy a hátoldalukra. Aktuális számunk felütése e képpers kettősök egyike: Áfra *Az alvó*

kert című verse az apropójául szolgáló festménnyel, Nádas Alexandra *Kikötés* című művével tűnik fel azonos oldalpáron.

*

Nádas festményein az okkersárga rozsdavörösbe, az olajzöld barnába hajlik át. Alkonyodik Árkádiában. Viszkózusan áramló, nyugodt víztömegét immáron csak a Nap lassan a horizonton átbukó bárkája és egy apró sajka szeli. Csónakosa a kert, a méhes után kutatva kikötni készül. Ezen a kies vidéken lelhet is kedvére való helyet az aranykor utolsó udvarai, ligetei között, egy végső szegletre mégsem található, hiszen Nádas Árkádiájában a kikötők és az otthonok is szakadatlanul sodródznak, lebegnek – „minden dolognak kezdete és vége között”. •

veress dani

Biomassza

Bartók Imre: *A patkány éve*,
Libri, 2013

Bartók Imre regényének szinopszisa, benne a három filozófussal – akik a nem túl távoli jövő New Yorkjában sokkolónál sokkolóbb gyilkosságokat hajtanak végre, embereket növényné változtatva, végül civilizációnk eddig ismert formáját megsemmisítve – minimum meghökkenést, jobb esetben feszült érdeklődést válthat ki a szöveg előzményeit nem ismerő potenciális olvasóból. A kötetben egymást érik a hajmeresztő és szórakoztató, filmszerű nagyjelenetek: élveboncolások, mutációk sorát szegélyezi a *Prodigy No good*-jára táncoló Heidegger („*a papa tényleg oldschoolban nyomul!*” – 122), a pragmatisták ellen elkövetett bombatámadás, vagy éppen a regénybeli Marx függősége, aki hektószámra vedeli... a kólát.

Elsőre akár zavarba ejtően szerteágazónak, töménynek is tűnhetnek a regény által megjelenített terek, holott *A patkány éve* – leegyszerűsítve a kérdést – alapvetően nem csinál mást, mint újbóli kísérletet tesz az akcióregények ötvözé-

sére a „magas kultúra” világával. A két regiszter közül, bár ezek természetesen aligha választhatóak el élesen egymástól, a regény indításakor a populáris irodalom és film szórakoztatást, borzongatást célzó szegmenseinek szerepeltetése a dominánsabb. A titokzatos „kertész” elfogásának feladata Stone rendőre lesz, aki mintha klasszikus hard-boiled krimiből lépett volna elő: képtelen feldolgozni egy korábbi ügyéből származó traumatikus élményét, feleségétől és gyermekétől elhidegült iszákos alak, akinek mostani feladata is mintha eleve kudarcra lenne ítélve – háromszor is találkozik a filozófusokkal, mégsem képes kézre keríteni őket. A krimizsáner elemei meglehetősen hamar eltűnnek a történetből, hogy előbb biohorror, később posztapokaliptikus alkotásokból kölcsönzött fordulatok váltsák fel őket. Ezzel párhuzamosan sor kerül a regény bizarr vizualitásának kibontakoztatására is. Szinte saját magára licitál rá a szerző a boncolások, mészárlások mikéntjének egyre naturalisztikusabb leírásakor. A mű gondolatvilágát tekintve nem öncélúak ezek a jelenetek, és a testkultusz újraírása, a fajok

közötti átjárhatóság, biológiai felépíttségünk képlékenysége rövidesen a regénynyelv szintjén is tematizálódik – legtöbbször a leíró részekben. Ebben a prózában, ha valaki táncol, akkor „*megalomán belső szervei, összes apró receptora*” mozog a ritmusra, és „*sejtfalain gyökérbe kezdenek*” (123). Megesik, hogy „*a félelem életerős baktériumként fertőz*”, a kiáltás nyomában kezdődő surrogás olyan, mintha „*egy világtojás fala repedt volna szét, és ezernyi apró megnyomorított pók kelt volna ki belőle*” (67). Akadnak azért kevésbé ötletesek is, a Lamborghini például olyan, „*mint egy génkezelt rinocérosz*” (64).

A különféle exploitation- és trashfilmekből vett díszletekhez hamar csatlakozik a mű másik, leginkább sajátos filozófiai traktátusként értelmezhető regisztere. A gondolkodók karaktere nem csupán „munka közben” érdekes, hanem a valamilyen módon hozzájuk kapcsolódó intertextusok felbukkanásakor is, melyek beazonosíthatóságukkal szokatlan olvasói él-

mény lehetőségét kínálják fel. Hol a három filozófus szakmai pályafutását idézi egy-egy elejtett mondat – írásait újraértékelve, egymással párbeszédbe léptetve –, hol pedig korábbi, általunk is ismerhető magánéletük szereplői tűnnek elő. A kikacsintások, inside joke-ok közül jó néhány kézenfekvő, de nagyon is ötletes, így például Karl empátiája a gyámmaltanok iránt,

Martin igazi *gyakorlati* filozófiája (amely során kézigrántással semmisítené meg a pragmatisták vezetőjét), vagy Ludwig részéről a *Tracatosaurus Rex* képregény. Az alap- tézis, vagyis a világ magyarázása helyett a világ megváltoztatásának beteljesítése közben egyikük „*Sieg!*” felkiáltással ugrik talpra, másikuk utánaszámol, hogy az előtte lévő koktél vajon hány munkaórájába kerülhetett egy kínai munkásnak; míg a harmadik minden szabadidejét egy Hasfelmet-szóval foglalkozó ponyvaregény megírásával tölti. És így tovább, egészen az ezeknél jóval bonyolultabb összefüggésekig. Erős al-

kotóelem ez is, ám úgy tűnhet, a folytonos utalgatásokból adódó játékoság, ha zsánerek támogatása nélkül, önmagában áll, nem képes kiegészíteni a cselekmény izgalmasabb pontjait. Tény ugyanis, hogy az oldalak előrehaladtával, amint kifulladás a nyomozás, de még nem kerül sor a végső akcióra, a trió nem feltétlenül érdekes magánélete, táplálkozási, tévénézési és sportolási szokásai szinte tolakodó aprólékossággal és gyakorisággal kerülnek előtérbe – így pedig a történet látványosan veszít feszességéből. A műfajok imitálásának időnkénti berekesztődésével szinte menetrendszerűen tűnnek elő üresjáratok a kötetben, olyan jelenetek válnak túlírttá, amelyek egyébként a legkevésbé sem kellene, hogy emlékeztetsek legyenek. Ilyennek tartom a mániákusan visszatérő pár soros összefoglalását egy-egy élettörténetnek, vagy Martin és a csapos beszélgetését. A lendületes indítást, műfaji egybejátszást többször toporgás váltja fel, és a keletkezett hézagokat aligha mozdítja elő egy-egy olyan epizód, ami inkább egyszerű kikacsintást, mintsem a saját mitológia megteremtését célozná. Ilyen kilengéseken, legyenek bár-

mennyire kellemetlenek, még túl is jut a szöveg, hiszen a botanizálás nyomán fellépő kérdések az emberi civilizációra, a szó és költészet hatalmára, de akár a bűn kialakulására vonatkozóan (nem is beszélve Karlék eredettörténetéről) egészen frissek, jó érzékkel vannak elhelyezve és tálalva. A kötet sikerrel valósítja meg, hogy kultúrtörténeti felvetései önmagukban ne üssenek el túlzottan az akciódúsabb részek-től, megfelelő arányban kapunk egyikből és másikkól is.

Azonban bármekkora tudásanyagot, akárhányféle lehetséges gégforrást vonultat is fel a szerző, a figyelmet irányító mozgatórugók időnkénti lazulásával könnyen zavarba jöhetünk a mű narratív struktúrájának meglepő igénytelenségét tapasztalva. Szándékolt-ságuktól függetlenül bizonyos, hogy extrém mennyiségben sorakoznak egymás után az elhibázott hasonlatok, kínosan színpadias, fecsegő párbeszéddek, fárasztó belső monológok, és faék egyszerűségű karakterrajzok. Funkcióját tekintve meglehetősen problémás az itt alkalmazott stílus, főleg azért, mert a mondatok egy részének (ön)ironikus jellegére éppen a regény cáfol

rá akkor, amikor könnyen kikövetkeztethető, de főleg bájos módon karikírozza a filléres regények és mozgóképek esetlenségeit. Így például humoros, ahogyan Tucker hírolvasó halálfélelme közben belátja, hogy a mutánsok ugyan mindenkit megfertőznek, de ez mégiscsak „egy kibaszott helyszín”, tehát esély a Pulitzer-díjra. Hasonlóan viccesek Stone szerencsétlenkedései a hullaházban, vagy a Boering-család sorsa, akiknek autóját kivételesen nem is akarták megsemmisíteni a filozófusok – épp csak úgy alakult. Döntő esetben, műfaji és egyéb kapaszkodók nélkül viszont oda jutunk, hogy akkurátusan összegyűjtve hever előttünk az összes gyengeség, ami miatt keserű szájjal gondolunk azon kötetekre, amelyek semmiképpen sem tartoznak a szórakoztató műalkotások legnagyobbjai közé. Sajat komolyságának, erőltetett párhuzamainak esik áldozatul az addig jól működő nyelv a következő esetben: *„Néhány nap múlva eljött a karácsony. Komótosan, komolyan érkezett, és rozsdás szikét szorongatott apró, elkékült kezében. Már mindannyian nagyon várták, hogy benézzen az ablakon”* (462), de hasonlóan elcsépelet, feleslegesen

eltúlzott a Stone ellen dolgozó belső hang (*„És forró az a nyom? Égeti már az orrod sörtéit?”* – 400), arról nem is beszélve, hogy mennyire hiteltelen a szöveg több helyen, Ludwig agónizálásánál, vagy főszereplők búcsúja esetében a létező legnagyobb katasztrófa közepette: *„– Fiúk, megtiszteltetés volt. – Enyém az öröm. – Ugyan-ugyan”* (540). A pongyolások tetőpontja a történetvezetési bakik jelentkezése, amelyekkel még nehezebb valamire jutni. Ez alatt értendő például, hogy Alois megfertőzése után ahelyett, hogy hazatérnének a gyilkosok, Martinnak az a váratlan ötlete támad, hogy megnézzze, mi van egy a csatornában eléjük kerülő vasajtó mögött; erről pedig másik két társa képtelen őt lebeszélni. E következetlenségek közül viszont legfeltűnőbbek a cselekmény egyik alapvető kérdésére, a pusztítás miértjére adott, rendre elmismásolt alibiválaszok, amelyek az őket övező titokzatosság ellenére szörnyen mondvacsináltak, de legjobb esetben is programszerűek. Ezek közül talán a *„Ne butáskodj, kisfiú! Amíg van élet, érdemes ölni!”* (179) lehetne a regény kliséibe leginkább beleillő, egyúttal legfantáziátlanabb, legbárgyúbb is – igaz,

ha fentebb utalásokról volt szó, az indíték engem kísértetiesen emlékeztet arra a *Kázmér és Huba*-képregényre, amelynek főszereplője a következőkkel fordul olvasójához: „*Azt kérditek, miért csúszunk le mégis a szurdokba? Hát mert ott van!*”

Sok minden más mellett az ezekhez a provokáció gesztusát jócskán túllépő elemekhez való olvasói hozzáállás lehet az, ami eldönti, mit jelenthet a kötet a közönség számára. Számomra, bármennyire is lehetne célja a lektúri megoldásoknak – egyfajta tiszteletadás a regény elődei felé, alapot biztosítva ezzel a szövegtér megképződésének –, komolykodó hangvételük éppen attól a fajta bájosságtól fosztja meg a könyvet, ami miatt rendre a b-filmek felé fordulunk. Jelenlegi, inkább felhasználó, mint újraértelmező formájában a megszólalás mód java része legalább annyira teszi semmissé a szöveg előrelépéseit, mint amennyire építi azokat; pusztán azzal, hogy nem képes egyensúlyban tartani egyik oldalról a mű szuggesztív erejű képiségét és gondolatvilágát, másiktól pedig az írástechnika igénytelenségét. Ez pedig, ha kizökkenti az olvasót, már hibaként róható fel. Akárhogy is,

az ügyetlen közhelyeket alkalmazó megfogalmazásmód feltehetően sokkal elemibb hatást volna képes kiváltani kisebb terjedelmű, koncentráltabb, tudatosabban kitöltött próza keretei között.

Nehéz eldönteni, hogy a valamennyi szintjén egyik végtelből a másikba csapó *A patkány éve* sikerrel sorakozik-e fel az egyszerű szórakoztató és ismeretközlő, műformai, műnyelvi határok között természetességgel lépkedő alkotások mellé, vagy minden ambíciózussága és végső kifutása ellenére elhasal a feladaton. És ha az újraolvasás nem lesz képes válaszolni a kérdésre, egyelőre be kell érjünk a várakozással a trilógia következő köteteire. Azok nagy valószínűséggel el fogják oszlatni mostani kételyeinket. •

Nyéki Gábor

Örökzöld magányok

Pál Dániel Levente: *Hogy éltünk, nem hiába*, FISZ, 2013

Pál Dániel Levente harmadik kötetét az emlékezés és a felejtés kettőssége szervezi. A versekben megszólaló számára bizonyos szövegekben bármennyire is a felejtés tűnik kívánatosnak – mi több: a továbblétezés alapfeltételének –, ahogyan az emlékezés sem lehet tökéletes, úgy a lírai én is számol a „felejtés természetének” tökéletlenségével, az emlékek újbóli és újbóli felbukkanásával.

A *Hogy éltünk, nem hiába* helyenként jól szelektált verses úti- napló benyomását kelti, egészen konkrét helymegjelölések nélkül. Azonban ha szűkül a látótér, akkor már a vers felütésében fontosnak tűnik a lokalizáltság: „Éltünk Kalászon, Budán, Keszthelyen” (*Hogy éltünk, nem hiába* – 61). „A parlament alsó kövén ültem” (*Avagy kinek van jó? – 47*); „Leszállt a villamosról, visszاسasátált, / követte a Margit-szigettől Pestről felé” (*Akire érdemes odafigyelni – 51*). Más darabokban az utazás önmagában érdektelen velejárói

sejtenek meg valami háttérben maradt és el nem beszélhető az olvasóval (*Átszállás és eltévelyedés nélkül; Vonaton ül, útlevel nélkül*). Négy ciklust kapunk szigorú szerkesztéssel, némi szabálytalansággal: az egyes ciklusok, a második kivételével (*Versek egy házasságból*), kezdő darabjaik címét viselik (*Vörös halakat vacsoráztunk; Földrengés után; Átszállás és eltévelyedés nélkül*), míg a kötet címadó verse a negyedik ciklus legutolsó darabja (*Hogy éltünk, nem hiába*).

Feltűnő, hogy ezeknek az emlékezés és felejtés kontinuitásán mozgó szövegeknek az elmúltság, a letűntség adja meg az alaphangját. Jórészt múlt idejű szövegekkel találkozunk, ami azt a benyomást keltheti az olvasóban, hogy a beszélő számára az írás maga is az emlékezés aktusa. Ennek megfelelően gyakran már a versfelütés is múlt idejű, a visszahozhatatlant, az emlékezés útján maradéktalanul nem rekonstruálható idézi meg („Kókusztejet ittunk, a karcolt ablakon át / üres városok nyugodt tekintete bágyadt / a korareggeli afrikai ködben”. – *Te vagy a nyelvem, ami idegen – 32*), vagy múlt idejű igealakjával, ha explicit módon nem is állítja,

de magában hordozza az elmúlt-ság lehetőségét: „Meg sem születél még, szerettelek” (Szerelmes vers – 5). Ennek a folytonos retrospektív beszédmódnak és a múlt idejűséggel velejáró folyamatos letűntségérzés ars poeticája, valamint az ezekkel kapcsolatos nyelvfelfogás kulcsa a *Nem volt szép nő* című darabban fogalmazódik meg: „[...] a felejtés természete olyan, / hogy nemcsak az törlődik, ami te vagy, ami te voltál, amiből felépítetted magad, / hanem az, hogy a nyelvet is / elfelejtetted, amin mindezt / szépen és kiegyensúlyozottan, / jó stílussal vagy bár-hogy / elmondhattad volna”. (30) Szerkesztés szempontjából szerencsés fogás, hogy ez a kötet nyelvi-időbeli viszonyaira is vonatkozatható gondolatokat tartalmazó szöveg nagyjából a versanyag közepén foglal helyet.

Ugyanez a „nyelvben levés”, az adott élethelyzettel járó nyelvi lehetőségek és korlátok köszönnek vissza a *Te vagy a nyelvem, ami idegen* című versben: „Te vagy a nyelvem, a hangom, / ujjaim a billentyűzeten / vagy a tollat fogó kéz. / [...] Te vagy

a nyelvem, ami idegen, / napokig hallgató hangom, / az ujjaim, ahogy a te szavaiddal hozzád írnak vissza- / olvashatatlan európai szavakat”. (32-33) Ez a szöveg tematizálja a már említett múlttá válással, az újraidézéssel párhuzamos, az eredeti élményhez viszonyított nyelvi vesztést, nyelvi veszteséget is: „Az t a szép vallomást / gondolom kettőnk közé, / amit leírni már nem tudok, / amire már se fülem, se nyelvem.” (33) Ennek fényében

a „befejezetlen nagy felejtésmunka” ellenében ható emlékek felidézése-felidéződése, ha részben is, már egy másik nyelvnek fogható fel, így a versírás, az újramondás egy olyan

visszatekintő műveletnek tűnhet, mely számol azzal, hogy a vesztés és hozzátétel miatt csak variánsát, pontatlan nyelvi képét hozhatja létre az időbelileg és nyelviileg is illékony megidézni kívántaknak.

A gyakori múlt idejűség mellett, szintén az emlékezés-felejtés kettősségével összefüggésben nem ritka az idő elbizonytalanítása vagy parttalanságának tematizálása a kötet szövegeiben. Ennek megfelelően

a *Léleka-lélekben* megszólaló lírai én heroikus küzdelmét egyfajta belső, átélt idő szervezi: „[...] csodálkozva láttam / a napot fejünk fölött, ahogy felhőket gyújt, szelidít, / pedig csak dél volt, s órák teltek el, hová reggel óta?” (13), míg a *Prófétakörben* megjelenő alak mintha időn kívül kerülne: „ahogy évek múlva évek nélkül belényjáll, hogy / kicsoda is.” (17)

A kötet jobban sikerült verseit, úgy gondolom, a mozgalmasabb, lendületesebb epikus jellegű szövegek között találjuk (*Olho Azul; Milyen élet vagy halál vár az eszkimó asszony ágyában?; Nem volt szép nő*), szemben a rövidebb, daljellegű, csattanós zárású, talányosabb, de nem egyszer súlytalanabbnak tűnő darabokkal (*Elcsábítottam egy férjes asszonyt; Az ágy közös*). Ezekben a szövegekben szembetűnő lehet a babona, a monda, a mítosz beszédmódjának beszüremkedése. A kötet bemutatóján a szerző elmondta, hogy az *Olho Azul* című darabot a Zöld-foki-szigetek környéki kék és zöld szemű, sötét bőrű emberek eredetmítosza ihlette. Ennek a népi, bennszülött gondolkodás- és beszédmódnak, illetve hiedelemvilágnak a megidézésére való törekvés érhető tetten a szöveg bizonyos

pontjain is: „*vagy oly messze laknak, hogy hiába indulnak el, / oda el nem érnek – öt nap általában, / ahány az ujjak száma az egészséges kézen - , / az ő szemük sötét marad*”. (*Olho Azul* – 11- 12.) A *Vörös halakat vacsoráztunk* már említett múlt idejű szövegébe ékelődik a halászok által elbeszél, szintén legendai, babonás elemeket hordozó, az elbeszélétekhez képest még régebbinek tűnő, nem meghatározható, illetve szokatlanul meghatározott múlt: „*megbőkött a halászok egyike, mutatta, dobáljuk vissza/ a fekete halakat, néztem, miért, csalódás árnya vetült / rám se nézett, / globális felmelegedés előtti babona, mondta*” (10).

Ezzel a kötet bizonyos darabjainak különös ízt adó, mondai hiedelemvilágot idéző beszédmóddal kapcsolatos a sötét szín szerepe a szövegekben. Az *Olho Azulban* a sötét szem bár ritkának, különlegesnek, „megszenvedettnek”, de baljóslatúnak is tűnik (12). A *Vörös halakat vacsoráztunk* szövegében a fekete halak fogása szintén babonával párosul, megbélyegezve és egyúttal szimbolikusan árulkodva a versben beszélő és a „*fehér lány*” párosáról: „*Mi csak fekete halakat fogtunk, / talán*

egy tucatot nagy sokára, fogyó lendülettel, / olyan formájuk volt, mint egy tágra nyitott szemnek, / röhögtek, gyerekek, ügyetlenek” (10).

Szembetűnő, hogy míg a második ciklus címe, a *Versek egy házasságból* valamiféle párbeszédet vetíthetne előre, vagyis az olvasó akár egy kapcsolat két résztvevőjének szövegeit is várhatná a cím alapján, a szövegek kimondottan a magány dokumentumaiként olvashatók – inkább csak a másik fél nyoma, hiánya bukkan fel ezekben a versekben. Érdekes ebből a szempontból az a szöveg, amelyben a törött üveggel álmódás babonája sejlik fel, és amely a „túláltalános” versbeli elbeszélése. A versben megszólaló passzív, elszenvető pozícióban jelenik meg és önmagától óvja a megszólítottat („*Ha átjössz, féltelek, / szilánkba ne lépj, / ha körülöttem mezítláb, / s ha mellém fekszel, / fel ne sértselek”*), de olyan magány távlatából, ahol a másik fél talán nem is konkrét figura: „*Bárki vagy, maradj inkább / nálam vagy valahol nem itt” (27).*

Pál Dániel Levente harmadik kötetét szigorú szerkesztése ellenére sem sorolnám az egyenletes színvonalú kötetek közé. Sűrűbb,

gondolatilag magvasabb, gyakran hosszúságuk ellenére is érdekesebb szövegek váltakoznak ötletszerűnek, esetlegesnek tűnő, könnyedebb, ám kevésbé hatásos versekkel. Hatvankét oldalnyi terjedelme ellenére is sokhangú kötet, ám e hangok között egyaránt találunk ízeset, érdekeset és kevésbé kiérleltet is. A kötet darabjai inkább egymás után olvasva, egymást erősítve hatnak – egyes szövegek kiragadása helyett inkább így rajzolódhat ki az olvasó előtt Pál Dániel Levente költészetének karaktere. •

Páji Gréta

Lírára hangszerelve

Szil Ágnes: *Tangram*, JAK, 2013

Szil Ágnes könyvének bemutatását érdemes a borítónál kezdeni – mégiscsak ez a könyv teste, amely az első benyomást szüli, és befolyásolja az olvasói elvárásokat. Annál is inkább, mert ez a bordó alapra szedett szöveg mint háttér, narancsszínű felirattal és újságpapírdarabokból kirakott/hajtogatott figurákkal (egy-egy figura egy-egy történetből?), rajta a címmel: *Tangram*, egészen más irányba viheti prekonceptióinkat, mint ahogy azt a kötet megérdemelné. (A véletlen ráadásul groteszk játékot űzött velem. Amikor az első – nem titkolom, nagyon negatív – benyomás után belelapoztam a könyvbe, rögtön az utolsó oldalra pillantottam: „Jól Akarok Kinézni” – hangzik a kötet kiadását lehetővé tevő díjalapító szlogenje.)

A kirakott emberfigurák utalnak a kötet szerkezetére, technikájára, és a „témájára” is. Így ugyan adja magát a címválasztás (ti. hogy a kínai játék nevét kölcsönözze a szerző a kötetnek), hiszen a szö-

vegben is a variációk sokfélesége, a töredékekből való építkezés a lényeg – a *Tangram* mint cím összességében mégsem tűnik elég találónak. Még akkor sem, ha az utolsó szöveg felől próbáljuk értelmezni, melyben mintha a szerző magyarázni akarná döntését. („*Mint két lehetetlénkony origamidaru finom damasztból, amiből legalább ezret kell meghajtogatni a boldogsághoz, ... egy férfi és egy nő, him és nőtény – ha úgy tetszik – origamidaru.*”]87.[) Amennyire suta ez a lezárás, olyannyira jó indítás az első mondat: „*Ki mit rejteget a pincében, szívében, körme alatt?*” (5) Tovább olvasva lassan igazolódik Garaczi László ajánlója a könyvhöz: „*Delikát, finom metszésű próza, 87 gyöngyből álló nyaklánc.*”

A szemek pedig sorszámozva (két másfelé nyitva hagyott kapcsos zárójel közé szorítva), cím nélkül vannak felfűzve. Nem mindegyik igazgyöngy, de ezt nem is várhatjuk el. Többnyire E/1-ben elbeszél női monológok a láncba rendezett prózafutamok: az ókor, a „békebeli idők”, a ma asszonyai, lányai beszélnek, olykor párbeszédet folytatnak férfiakkal vagy magukkal. A sokféle női hang mintha egy-egy maszk lenne, de mind az örök

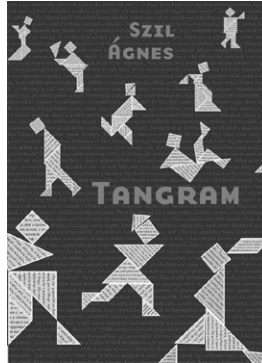
„egy” arcai. Ez az „egy” azonban nemcsak az örök nőt jelöli, hanem az örök emberit, hiszen az anyag ugyanaz, pusztán a formája más. Jól mutatja ezt egyrészt a sokféle szemzőgből beszélő „főhősök” megszólaltatása, a korok és élethelyzetek sokfélesége, másrészt pedig a nemtelen, pontosabban mindenki lényegét jelentő „általános emberi” (123.), hiszen ugyanazok a vágyak, mozgatórugók hajtják. Ez az, ami összetartja ezt a heterogén kötetet, melyben gyenge hangon szóló feminista kiáltványként értelmezhető szövegre (185.), vagy ironikus korképre (137.), a szerelem elcsépelet hasonlítására (115.) és a férfiasság lényegét megragadni kívánó közelítésre (124., 180.) ugyanazzal a kíváncsisággal tudunk tekinteni.

A szövegek terjedelme az egy mondatostól a pár oldalasig terjed, sok közülük már-már lírába hajlik. Szil remek megfigyelő és leíró, felsorolásai céltalanságuk ellenére is érdekesek, szóhasználata egyedi. Visszafogott hangvétel jellemzi, de

a távolságtartás mögött rögtön a mélybe ránt: a létezést, férfi és nő kapcsolatát, a nőket és férfiként való létezés kérdéseit boncolgatja mint gyerek, szülő, szerető. Töredekben, kihagyásokkal szól, de szépen megrajzolt körvonalakkal mesél, hogy értsük a kibomló élet-drámát, a főszereplők jellemét.

Jó ritmust adnak a kötetnek az itt-ott fellelhető szorosabb kapcsolódások, amelyet például a 120.[és 121.[sorszámú szövegek között is felfedezhetünk. Egy viszony kezdetének izgalmait követhetjük végig a cári Oroszországból, először a női, majd a férfi oldalt megismerve. Két pár oldalas írás, de regénynyi történetre engednek rálátást, és felidéznek már leírt regénynyi történeteket is: például az *Anna Kareninát*.

A kötetben domináló szerelmi történetek mellett vissza-visszatérő motívummá és így hangsúlyos témává válik a lányként elmesélt apaélmény, (például 12.[, 13.[, 154.[), melyen belül az apa halála is megjelenik, ugyan ekkor már a „nemtelen-

ség” hangján [45.], [46.]), ráadásul két, egymásnak felelő szövegben. A [45.]-ben ezt olvassuk: *„Ha apánk meghal, csak egy dolgot mondhatunk: Most rajtunk a sor”*, ami után a következő oldalon az *„Apámat persze én öltem meg”* indítással találkozunk, majd az emberhez méltó élet látszatának visszaadásával, a kegyelet gesztusaival.

Minden játékoságuk mellett azonban nem kevés drámaiság rejlik ezekben a szövegekben, és valójában ennek megmutatása mozgatja őket. A rövid novellák keserédes ízét a sokszor ironikus (például [28.]) hangvétel adja, az apró részletek kiemelése a líra felé nyitja meg az utat. Szenvedélyes, édes-bús pillanatfelvételek. A páros írások versszerűek (Például a [43.]: *„Válaszolj őszintén – kéri, s a szemével azért rimánkodik: hazudj valami könyörületet.”*), de sokszor emlékeztetnek szentenciákra is ([45.]) – mindenesetre még sokáig a fülünkben csengnek.

A könyv novella és vers határán táncoló rövidprózaifutamai ugyan egybe vannak fűzve – hiszen a szövegek nyilvánvalóan kapcsolatban állnak egymással –, mégis mindegyik más irányba mu-

tat. Üdítő ízt ad az ókor többszöri megidézése, melyen keresztül az ember változatlanóságára látunk rá. A hozzá választott „extrém helyszín”, például egy rabszolgapiac ([13.]) pedig kitágítja a teret is. Azonban nem mindig sikerül valóban érdekesen újraértelmezni az ókor „jellegzetességeit”, például a szónoki ethosz elkorcsosulása ([76.]) önnön ripacs paródiájába fordul, melybe nem igazán tud organikusán beépülni a József Attila-parafrázis sem (*„Apám pun volt, anyám félig néger, vagy tán egészen az.”*). A vállalkozás a korok egymásba csúsztatására, az állandóság felmutatására máshol szerencsésebb, például a kariatidák szobrán keresztül: a jelent és a múltat ugyanaz a *„gondosan borotvált hónaljú”* nő tartja ([57.]).

Szil erénye, hogy hősei karakterét sebési pontossággal metszi ki környezetükből, éppen csak annyit megmutatva belőlük, amennyi feltétlenül szükséges. Részletekre nagyít rá, szép metaforái, képei (például *„Mintha ott maradtál volna, kockás férfizebkendő, elhasználtan valami radiátor mögött”* – [71.]) érzéletesen bontják ki a történeteket; figyelmet követelnek, és a gondolati

ritmus ütemén ringatózva tényleg olyan, mintha verset olvasnánk. A párbeszéddek ritka alkalmazása is ezt szolgálja, prózája a belső történekek megmutatására fókuszál.

Itt-ott pedig ismert verssorokra is bukkanunk, melyek hozzájárulnak ugyan egy-egy karakter megrajzolásához, de nem biztos, hogy ezekre mindenképpen szükség lett volna, hiszen szinte közhellyé vált verssorokról van szó, mint például a [33.[-ban: „*Mikor az utcán átment a kedves...*” (ugyan az eredetiben *uccán!*), s itt ráadásul a továbbiakban a kép fejtegetésébe kezd a szöveg elbeszélője, az ábrándos magyartanár. Sokkal érdekesebb az Ady és Léda megismerkedésére írt variáció ([16.]), mely nem a túlhasznált sorokat próbálja meglovagolni. A szerző azt mutatja meg vele, amit igazán fontosnak tart: a viszonyok, a tettek mögötti vágyakat.

Szil Ágnes *Tangramja* a líra eszközeivel hangszerelt, különlegesen érzékeny prózai darabokból építkezik. Kifinomult szövege lassú, nyugodt olvasásra érdemes. •

Bedi Kata

Jelenések könyve

Kubiszyn Viktor: Foglaltház, Jószoveg Műhely, 2013

Az irodalom akkor élő, ha a bőrünk alá furakszik, lyukakat rág a szövetbe, belénk tojja petéit, melyek aztán kikelnek, mocorognak, helyet csámcsognak maguknak: minél többet vakarom a kellemetlen pontokat, annál inkább viszketnek. Viszkessenek csak: végre érzek valamit, napokkal, hetekkel a könyv befejezése után is! Végre vesszétül másnapos vagyok az olvasástól!

Szövegtengerben élek, szövegeken úszom át nap mint nap: többnyire keresztülsiklom rajtuk, alig akaszt meg tempózás közben egy-egy hínár, az apróbb halak legföljebb ha meglegyintenek gyöngyházfényű farkukkal. Hidegebb-melegebb prózaáramlatokon, blogbejegyzéseken, versféleségeken, a posztmodern ironia szétfurfangolt örvényein lebegek keresztül, de a nap végére megrázom magam, és általában minden lepereg rólam. „*Alattad pedig kincsek vannak és mélytengeri szörnyek,*

elsüllyedt városok és a kis habléány birodalma. Jössz?” (138) – kérdezi a Foglaltház narrátora, az apokrif Dizájnerapokalipszis szerzője, aki hol „gonosz, beállt varázslóra hasonlít egy gyerekregényből” (9), hol fehér ruhás, kattant tündérre, aki „egy másik valóságból került ide, ami valahol az OPNI és Virginia Woolf között van félúton” (49), hol pedig „pogány doktorra” (156), aki az élő Istent hirdeti. Jövök, felelem, jövök, mutasd, muttasátok meg nekem a dzsankiverzum szemétből tapasztgatott korallzátonyait, az elvonástól tátogó halak néma nyögéseitől kavart iszapot, az óceán aljzatát, ahol mindig fúj a szél.

Dzsanki noir film Budapes-ten, hasítós vágásokkal, fájdalmas szuperközeli felvételekkel, nyártól tavaszig. Valahonnan valahová tartunk, körben forgunk, vagy áll az idő? Mindez viszonylagos. „Az éppen domináns valóság sodor el” (52) – kérdés, hogy a hányásszagú halálé vagy a tavaszillatú feltámadásé, amint az is, hogy épp a térfigyelő kamera alatt töppedünk, mint egy magába zuhanó, kiterjedés nélküli fekete lyuk, vagy a kamera mindent látó, isteni perspektívájából pásztázunk körbe.

A nyár forró a flaszteren, a színek még harsányabbak, tolakodóbbak, a szereplők szólamai világosabban elkülöníthetőek egymástól, a Foglaltban egyelőre a földszintig jutunk. Számomra e szakasz főszereplője Berber, a goás, „elhippisedett újgazdag úrigyerek”, pontosabban az a szakadék, amely Berbert és a többi hőst elválasztja egymástól. Mielőtt a száraz narkótesteket hullató őszbe és a csontok belsejében citerrázó télbe merülnénk, egyelőre a peremvidékekről pillantunk befelé: hiszen Berber, bárhogy is szeretné, nincs igazán bent, csak vendég a Foglaltban, van hová hazamennie – „Faterék a Rózsadombon kecőznak, mi?” (32) –, s míg ráérősen elnyammog a varázsgombán, ráébred: „Mi is csak illúziót építünk az illúzió helyén” (42), a psypartik csak pillanatnyi kivonulást jelenthetnek a rendszerből, ugyanakkor a hideg-lelős, Király utcai dzsankifészekben sem épül alternatív rendszer. „Itt csak vesztesek vannak.” (45)

A kétféle droghasználói magatartás ironikus ütköztetése akkor éri el tetőpontját, amikor Berbert már a Foglaltban látjuk burzsuj (tudniillik nem kannás) borral, idealista elképzelésekkel

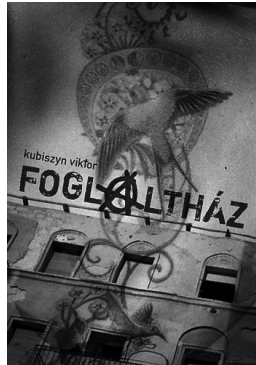
és a lepukkant miliőben meglehetősen nevetségesen csengő, entellektüel kifejezésekkel kínálgatni az alkoholista Sakált. A szociális hasadékok sem szkinhedeket kebelre ölelő, naiv világbéke-teóriákkal, sem szarral – amivel Berber kenegeti magát koncepciózusan – nem tölthetők fel. Erről a kudarcról pedig semmi sem szól árulkodóbban, mint az, hogy rasztás barátunkkal utoljára ősszel találkozzunk: télen valószínűleg ismét a fűtött szobában keresi az elveszett Paradicsomot (s az vesse rá az első követ, aki nem cselekedne hasonlóan). A rózsadombi kecóban, szép ruhába öltözött, céljaik után lóto-futó

emberek körében, akiket az utca kannibáljai megvetnek, kifosztának, tehetetlen bosszúból csontropogtató porokkal szúrnának be – és sajnóan irigyelnek.

Hűvösödő idővel, szemetelő esővel köszönt be az ősz. A nővekvő latyakban a figurák hangjai is kezdenek egymásba mosódni, gyakran követhetetlené válik – nem csak az olvasó, a szereplők

számára is –, épp ki beszél, és hol: kívül, avagy belül, a láztól fortyogó agyakban, már ha ennek van egyáltalán bármi jelentősége is. Szólamok motyorásznak, dűnnyögetnek el egymás mellett, párhuzamos filmek peregnek – talán csak az együtthalások nem történnek véletlenül. Fialat lány – bőrén a hiába keresett boldogság madaraival – törölgeti a vén, tört bordájú punk homlokát: a régmúlt meséit suttojják maguk elé, messzire sodródnak egymástól, pedig ugyanoda tartanak.

Télire a ház legfőbb szintjére botorkálunk: víziók ülnek körbe a parkettából rakott tüzet, és egymást hallucinálják. Legfölül vagyunk a legmélyebben, a történetek, az emlékek pernyeként hullanak szét, atomjaik jeges pelyhekként táncolnak a tető alatt. Ebben a lebegésben ugyanakkor az idő linearitásának illúziója is szertefoszlik, „[m]inden egyszerre történik”, „[m]inden pillanatban születés és halál, mint a levegővetel ritmusa” (95–96). Karácsony nap-

ján Szipós Terminátor egy nála is nyomorultabbnak adja utolsó adagját: jutalma fényes, melegítő, anyaméhbe gömbölyödő béke lesz, belépő a narkósok Mennyesországa. Míg a megfáradt árnyak észrevétlenül sztondulnak át a nemléte, nyeli őket magába az örök éjszaka fogatlan ásítása, mintha sose lettek volna, mellettük felpislákol a megváltás, a felátadás lehetősége is.

Egyelőre csak tapogatózunk a tavasz után, de már tudjuk, hogy van. A regény egyik legerősebb, legmegkapóbb fejezetében Gerelyt látjuk, aki a tegnapi áhítat szavával a szívében indul első rehabos kimenőjére, hogy aztán egy tiszták és idegenek lakta, ellenséges, ismeretlen városban ocsúdjon, s az igénél is erősebb zsigeri parancsra végül visszasodródjon az egyetlen helyre, ahol biztonságban érzi magát. *„Ha Isten azt akarja, hogy itt legyek, és belőjem magam, akkor megteszem – gondolta, de lényeglegmélyén tudta, hogy ezt ő akarja. Ő akar anyagozni. (...) Az áhítatnak vége volt.”* (93)

A kásás drogkoktélként összekeveredő sötét hónapok után csatakosan, rémálmoktól verejté-

kesen lépünk a ki tudja, hová vezető tavaszi lépcsőkre: az ismeretlenbe futnak, mert az újjászületés nem egyetlen pillanat, hanem soha véget nem érő folyamat. A nyáron felbukkanó, bűntudatfelhőben közlekedő „leállt srácot” látjuk viszont: már nincs utcai neve, már meg sem ismerik az anyagosok, egy a normálisak közül, van története – megváltástörténete –, siet a dolga után, mint bárki más. A Foglaltból nézve *kívülről* beszél, s csak ő tudja, hogy nem nélkülük, hanem helyettük: *„a többiek lent szűrnak én émelygek itt fenn hányok köpködök sóvárgok / bekerázzák a bűneimet tesó”* (146).

Sokan mondják, hogy a *Foglalt* a *Drognapló* folytatásaként is olvasható, hasonló gondolati ívet bejáró szöveg. Legelső sorban pedig szerzőjük kapcsolja őket össze, hiszen *„[e]gy könyv mindig az íróról szól, akárki akármit dumál. Ez egyszemélyes meló, minden a személységen szűródik át. Lehet akár milyen minimál, akár milyen rafkós, tükrözős, labirintusos balhé, mindig arról a köcsögről szól, aki írja.”* (133) A szerző halott? Ugyan, hagyjuk már a bölcsészhepciáskodást! A szerző él, és bátran viszi a vásárra fecskendővel szétlyuggatott

bőrét. Eltávolítja önmagától az ön-életrajzi ihletésű, helyenként még egyetlenlen megmenést, át- meg át- gyúrja, míg szubjektív fejben anyagozásból valódi, jól formált, átgondolt regénnyé nem érik (amin, tegyük hozzá halkán, nagyot lendít az új szerkesztő munkája is): ám ő mindvégig ott marad a háttérben, az egyetlen szellőkésre porrá omló kulisszák mögött.

Szó sincs öntetszelvegről, az exmotyós egzotikus állatként való magamutogatásáról; sokkal inkább elhivatásról és alázatról, aluljárókból kikergetett, mocskos kartonpapírokkal takargatott testvéreink artikulálatlan üzenetének művészi formába öntéséről. Kubiszyn nem keres okokat, nem nyilatkoztatja ki nagyképeűen, miért lesz valaki drogos – bátorítón végigsimítva az olvasó jólnevelt buksiját, hogy tudniillik őt nem fenyegeti hasonló veszély, fellélegezhet –, és nem is igyekszik sajnálatot vagy szánalmat ébreszteni. Valami sokkal lenyűgözőbbet csinál: hitelesen ábrázol úgy, hogy közben autonóm fiktív világot alkot, melynek, ha pusztul és korhadozik is, szilánkjai közül, akár a csatornába hullott

fémpénz, elő-előcsillan a csoda. Cöpit használni varázspálcának – olyasféle mágia ez, hogy a könyv befejeztével, másnaposan és viszont a bőrrel is elhisszük: már nincs sok hátra a feltámadásig. •

Szendi Nóra

E számunk szerzői

Áfra János (1987) költő, képzőművész, kritikus, szerkesztő (Kulter.hu, Szkhonline), *Debrecen* • **Bedi Kata** (1988), diákfőszerkesztő (KuK.hu), *Sitke-Budapest* • **Benedek Szabolcs** (1973), író, *Budapest* • **Bíró Balázs** (1989) • **Garaczi László** (1956), író, legutóbbi kötete: *Arc és hátraarc* (2010) • **Gál Soma** (1992) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest–Keszthely–Sármellék* • **Juhász Tibor** (1992), költő, *Salgótarján* • **Mizsur Dániel** (1991) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Murzsa Tímea** (1992), egyetemi hallgató (ELTE BTK), gyakornok (Kortárs Online), *Budapest* • **Nádas Alexandra** (1974) festő- és grafikusművész, *Gyermely–Budapest* • **Nyéki Gábor** (1991) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Bakonszeg* • **Nyirán Ferenc** (1951) költő, kritikus, *Debrecen* • **Páji Gréta** (1989) PhD-hallgató (ELTE-BTK), *Sátoraljaújhely–Budapest* • **Pál Dániel Levente** (1982) költő, szerkesztő, PhD-hallgató (ELTE BTK) • **Sós Dóra** (1989) költő, író, egyetemi hallgató (ELTE BTK), legutóbbi kötete: *Csuriélet* (2004), *Szekszárd* • **Szendi Nóra** (1988) szerkesztő (Generalpress, Kulcslyuk Kiadó), író, kritikus, illusztrátor, *Telki* • **Szöllősi Barnabás** (1991) egyetemi hallgató (SZFE–filmdramaturg-forgatókönyvíró szakirány), *Budapest* • **veress dani** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif szerkesztője, *Debrecen* •

Ára: 350 Ft

9 772060 320008